

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Část 1C: Analýza potřeb uživatelů sociálních a souvisejících služeb v ORP Chomutov

-

částečný výstup veřejné zakázky

„Tvorba Komunitního plánu rozvoje sociálních a souvisejících služeb ORP Chomutov 2018 – 2021“

financovaného z Evropského sociálního fondu,

Operačního programu Zaměstnanost

reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_063/0006566

Zpracovatel: Asistenční centrum, a.s., Sportovní 3302, 434 01 Most, IČO: 63144883

Termín zpracování: 01 – 06/2018

Obsah

1	ZÁKLADNÍ INFORMACE	4
1.1	Metodologie šetření	4
1.2	Identifikace cílových skupin.....	5
1.3	Zdroje analýzy.....	6
1.4	Cíle analýzy	6
2	Osoby v krizových situacích	8
2.1	Životní úroveň dotázaných uživatelů (Osoby v krizových situacích)	8
2.1.1	Zajištění bytových potřeb (Osoby v krizových situacích).....	8
2.1.2	Počet osob žijících ve společné domácnosti (Osoby v krizových situacích)	9
2.1.3	Finanční situace domácnosti (Osoby v krizových situacích).....	9
2.1.4	Nejvíce vnímané a pociťované problémy (Osoby v krizových situacích).....	10
2.2	Využívané a chybějící sociální a související služby (Osoby v krizových situacích)	11
2.2.1	Využívané sociální a související služby cílovou skupinou „Osoby v krizových situacích“	12
2.2.2	Chybějící sociální a související služby pro cílovou skupinu „Osoby v krizových situacích“	13
2.3	Informovanost cílové skupiny „Osoby v krizových situacích“ o sociálních a souvisejících službách.....	14
2.4	Návrh na zlepšení situace cílové skupiny „Osoby v krizových situacích“	15
3	Rodina, děti a mládež	17
3.1	Životní úroveň dotázaných uživatelů (Rodina, děti a mládež)	17
3.1.1	Zajištění bytových potřeb (Rodina, děti a mládež).....	17
3.1.2	Počet osob žijících ve společné domácnosti (Rodiny, děti a mládež).....	17
3.1.3	Finanční situace domácnosti (Rodiny, děti a mládež)	18
3.1.4	Nejvíce vnímané a pociťované problémy (Rodina, děti a mládež)	19
3.2	Využívané a chybějící sociální a související služby (Rodina, děti a mládež)	20
3.2.1	Využívané sociální a související služby cílovou skupinou „Rodina, děti a mládež“	21
3.2.2	Chybějící sociální a související služby pro cílovou skupinu „Rodina, děti a mládež“	22
3.3	Informovanost cílové skupiny „Rodina, děti a mládež“ o sociálních a souvisejících službách	22
3.4	Sociálně patologické jevy a drogy (cílová podskupina „Žáci základních škol“)	23
3.4.1	Analyzovaný vzorek cílové skupiny „Žáci základních škol“	24
3.4.2	Rizikové aspekty pro vznik sociálně patologických jevů, rodinné prostředí	24
3.4.3	Zkušenosti cílové skupiny s fyzickým či psychickým ubližováním	26
3.4.4	Zkušenosti cílové skupiny s útoky proti majetku.....	27
3.4.5	Vztah cílové skupiny k návykovým látkám	28
3.4.6	Způsob řešení osobní krizové situace.....	30

3.5	Návrh na zlepšení situace cílové skupiny „Rodina, děti a mládež“	30
4	Senioři.....	32
4.1	Životní úroveň dotázaných uživatelů (Senioři).....	32
4.1.1	Zajištění bytových potřeb (Senioři)	32
4.1.2	Počet osob žijících ve společné domácnosti (Senioři)	32
4.1.3	Finanční situace domácnosti (Senioři).....	33
4.1.4	Nejvíce vnímané a pociťované problémy (Senioři).....	34
4.2	Využívané a chybějící sociální a související služby (Senioři)	34
4.2.1	Využívané sociální a související služby cílovou skupinou „Senioři“	35
4.2.2	Chybějící sociální a související služby pro cílovou skupinu „Senioři“	35
4.3	Informovanost cílové skupiny „Senioři“ o sociálních a souvisejících službách.....	36
4.4	Návrh na zlepšení situace cílové skupiny „Senioři“	36
5	Osoby se zdravotním postižením	38
5.1	Životní úroveň dotázaných uživatelů (Osoby se zdravotním postižením).....	38
5.1.1	Zajištění bytových potřeb (Osoby se zdravotním postižením)	38
5.1.2	Počet osob žijících ve společné domácnosti (Osoby se zdravotním postižením).....	38
5.1.3	Finanční situace domácnosti (Osoby se zdravotním postižením)	39
5.1.4	Nejvíce vnímané a pociťované problémy (Osoby se zdravotním postižením)	40
5.2	Využívané a chybějící sociální a související služby (Osoby se zdravotním postižením).....	41
5.2.1	Využívané sociální a související služby cílovou skupinou „Osoby se zdravotním postižením“	42
5.2.2	Chybějící sociální a související služby pro cílovou skupinu „Osoby se zdravotním postižením“	43
5.3	Informovanost cílové skupiny „Osoby se zdravotním postižením“ o sociálních a souvisejících službách	43
5.4	Návrh na zlepšení situace cílové skupiny „Osoby se zdravotním postižením“	44
6	Vyhodnocení ankety mezi občany okolních obcí.....	46
6.1	Životní úroveň dotázaných uživatelů (Obyvatelé ostatních obcí)	46
6.2	Využívané a chybějící sociální a související služby (Obyvatelé ostatních obcí)	46
6.3	Informovanost cílové skupiny „Obyvatelé ostatních obcí“ o sociálních a souvisejících službách...	47
6.4	Návrh na zlepšení situace cílové skupiny „Obyvatelé ostatních obcí“	47
7	Shrnutí	48
8	SEZNAM TABULEK, GRAFŮ, OBRÁZKŮ.....	49
9	SEZNAM ZKRATEK.....	51
10	SEZNAM ZDROJŮ	51

1 ZÁKLADNÍ INFORMACE

Dokument „Analýza potřeb uživatelů sociálních a souvisejících služeb v ORP Chomutov“ (dále jen „Analýza uživatelů“) je nedílnou součástí širšího kontextu zpracování „Komunitního plánu rozvoje sociálních a souvisejících služeb v ORP Chomutov 2018 – 2021“ (dále jen „Komunitní plán“). Smyslem vyhotovení „Analýzy uživatelů“ je, za využití standardních sociologických a analytických metod, poskytnout uživateli dokumentu detailní přehled o struktuře, charakteristice a potřebách uživatelů sociálních a souvisejících služeb na území ORP Chomutov.

Obsahem vstupní kapitoly „Analýzy uživatelů“ je představení základních sociologických, statistických a analytických metod, které byly při přípravě této části „Komunitního plánu“ využity. Současně jsou detailněji popsány cíle zpracovatelů a další zdroje informací použité pro dosažení stanoveného účelu. Ve vazbě na požadavek zadavatele tohoto dokumentu jsou rovněž ve stručnosti představeny čtyři souhrnné cílové skupiny, do kterých jsou pro potřeby této „Analýzy uživatelů“ i celého „Komunitního plánu“ systematicky rozčleněni všichni uživatelé sociálních a souvisejících služeb.

1.1 Metodologie šetření

V souladu s požadavkem objednatele a jednoho z hlavních uživatelů zpracovávaného „Komunitního plánu“ (Statutární město Chomutov, Zborovská 4602, 40 01 Chomutov, IČO: 00261891) je hlavní použitou sociologickou metodou „anketa s minimálně 80 uživateli sociálních služeb z oblasti ORP Chomutov“.

Zpracovatel „Komunitního plánu“ implementoval toto zadání do formy standardní kvantitativní metody v podobě dotazníkového šetření s dílčími modifikacemi pomocí metod kvalitativních. Jejich cílem je zvýšení vypovídací hodnoty sebraných dat a jejich vyšší míra využitelnosti při zpracování celého „Komunitního plánu“.

V prvním kroku byl definován okruh budoucích respondentů, který zahrnoval reprezentativní vzorek uživatelů sociálních a souvisejících služeb na území ORP Chomutov. Do výběru respondentů byli zapojeni též vybraní dominantní poskytovatelé sociálních a souvisejících služeb vč. zástupců vybraných měst a obcí spadajících pod ORP Chomutov.

Návazně byly, opět v těsné součinnosti s objednatelem, zpracovány dotazníky. Dotazníky byly evaluovány zástupci zadavatele „Komunitního plánu“ a poskytovateli sociálních a souvisejících služeb na pravidelných schůzkách souvisejících se zdrojovým dotovaným projektem pro vytvoření „Komunitního plánu“. Vzešlé připomínky byly zapracovány do finální verze dotazníku.

Dotazník byl následně distribuován cílové skupině – uživatelům sociálních a souvisejících služeb prostřednictvím poskytovatelů těchto služeb. Byl tak zajištěn přímý kontakt s cílovou skupinou v jejím přirozeném prostředí a prostřednictvím pracovníků poskytovatelů, ke kterým měli zástupci cílové skupiny důvěru. Vysokou míru návratnosti vyplněných dotazníků rovněž zajistila možná metodická asistence zástupců poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb při zpracování odpovědí či vysvětlování případných nejasností apod.

Sebrané dotazníky byly následně využity pro systematické zpracování v tomto dokumentu, a to odděleně pro každou ze čtyř definovaných cílových skupin. Komplexní vyhodnocení pro všechny cílové skupiny dohromady je provedeno v souvisejícím dokumentu „Vyhodnocení ankety pro uživatele sociálních služeb i pro jejich poskytovatele ve všech obcích ORP“ (dále jen „Vyhodnocení ankety“).

1.2 Identifikace cílových skupin

Z kvantitativního hlediska požadoval zadavatel dokumentu provedení ankety mezi 80 uživateli sociálních služeb. Pro zvýšení vypovídací hodnoty dotazníkového šetření a celkového zkvalitnění výstupů „Komunitního plánu“ distribuoval zpracovatel dokumentu větší množství dotazníků. I díky aktivní spolupráci s poskytovateli sociálních a souvisejících služeb, případně se zapojenými městy a obcemi, se podařilo získat více než tři stovky vyplněných dotazníků.

Pro výstupy dokumentu je **použito 300 kompletně vyplněných dotazníků** (neúplně vyplněné dotazníky, případně výstupy vykazující jiné formální i faktické vady jsou použity podpůrně). Toto množství garantuje vysokou vypovídací hodnotu a reprezentativnost ankety nejen v celkovém souhrnu, ale též pro jednotlivé cílové skupiny.

Detailní specifikaci cílových skupin uvádí související část „Komunitního plánu“ s názvem „Sociálně-demografická analýza pro účely komunitního plánu“ (dále též „Sociálně-demografická analýza“). Pro komplexnost „Analýzy uživatelů“ uvádíme pouze základní specifikaci každé ze stěžejních cílových skupin uživatelů sociálních služeb i tohoto dokumentu:

1. **Osoby v krizových situacích:** Do této cílové skupiny lze zařadit osoby, které se ocitly v krizových situacích nebo se dostaly do konfliktu se zákonem. Jedná se např. o mladé dospělé opouštějící ústavní výchovu bez zázemí, osoby žijící v izolaci či bez sociálních dovedností, osoby bez přístřeší, s deficitem sociálních návyků a uprchlíci. Dále pak osoby zneužívané a týrané – oběti domácího násilí, osoby žijící v narušených manželských, partnerských a mezilidských vztazích, osoby postižené nezaměstnaností, osoby navracející se z výkonu trestu, zvláště zranitelné oběti. Pro potřeby „Komunitního plánu“ jsou zde zahrnuty též osoby pobírající různé sociální dávky (zejm. dávky v nezaměstnanosti, hmotné nouze apod.). Tyto osoby využívají služeb zaměřených na zajištění dostupnosti zdravotně-sociálních služeb. V mnoha případech je řešeno zejména bydlení či sociální poradenství vč. finanční gramotnosti.
2. **Rodina, děti a mládež:** Do této oblasti spadají děti a rodiny s dětmi v obtížné životní situaci, zejména rodiče a děti ohrožené sociálním vyloučením, osamělé děti – děti bez rodičů (pěstounská péče), děti a mládež se sníženými psychosociálními dovednostmi vlivem prostředí, nositelé rizikového chování, děti a mládež s poruchami učení a chování, osamocené ženy (muži) a matky (otcové) s dětmi. Těmto osobám je poskytována např. sociálně právní ochrana, sociální poradenství např. i k finanční gramotnosti, bydlení (azyl), volnočasové aktivity, vzdělávání (školní i mimoškolní), poradenství vzdělávání a bydlení.
3. **Senioři:** Do této cílové skupiny spadají osoby dosahující důchodového věku, které mají sníženou soběstačnost zejména z důvodu věku či chronického onemocnění a jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc a podporu jiné fyzické osoby či osamělí senioři. Do cílové skupiny patří senioři, osoby s demencí či rodinní příslušníci dlouhodobě pečující o blízkou osobu v seniorském věku. Těmto osobám jsou poskytovány např. terénní služby (pečovatelská služba, sociální asistence), rezidenční služby, bydlení či poradenství.
4. **Osoby se zdravotním postižením:** Do této cílové skupiny spadají osoby s mentálním, fyzickým nebo smyslovým postižením, s postižením kombinovaným, psychicky nemocné osoby, osoby s chronickou poruchou – včetně demence, rodiče a děti s postižením, osoby s psychosomatickými poruchami a rodinní příslušníci dlouhodobě pečující o blízkou osobu se zdravotním postižením.

Z celkového počtu 300 relevantních respondentů tvoří ženy majoritu s 60% zastoupením. Nejpočetnější věkovou skupinou jsou dospělé osoby ve věku 19 – 64 let (cca 68% podíl), senioři jsou

na celkovém vzoru zastoupení přibližně čtvrtinou dotázaných. Respondenty ankety tvořili klienti 25 poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb působících na území ORP Chomutov.

Největší zastoupení v reprezentativním vzorku mají, v souladu s celkovým počtem uživatelů, klienti organizací Sociální služby Chomutov, příspěvková organizace (17 %), Městský ústav sociálních služeb Jirkov, p.o. (11 %), Světlo Kadaň z.s. (10 %) a Oblastní charita Most (8 %). Z místního hlediska spadala přibližně polovina zapojených klientů svým bydlištěm na území města Chomutova či přilehlých obcí; asi 32 % respondentů uvádí trvalé bydliště v Jirkově či okolí; zbylí respondenti své místo bydliště neuvedli.

Podpůrně je do „Analýzy uživatelů“ vloženo též vyhodnocení specifické ankety provedené mezi občany menších obcí na území ORP Chomutov (povětšinou se nejedná o stávající uživatele sociálních a souvisejících služeb). Důvodem samostatné kapitoly zaměřené na tuto dodatečně identifikovanou cílovou skupinu je zejména ověření informací získaných od příjemců sociálních a souvisejících služeb a dále rozšíření kontextu prezentovaných dat též o pohledy občanů prozatím analyzované služby nevyužívajících.

Detailnější specifikaci a strukturu respondentů provedené ankety shrnuje související dokument „Vyhodnocení ankety“ a to vč. členění respondentů dle příslušenství k jednotlivým geografickým částem ORP Chomutov. Pro každou cílovou skupinu je její podrobné představení uvedeno v úvodu každého ze čtyř stěžejních oddílů tohoto dokumentu.

1.3 Zdroje analýzy

Vedle již zmíněného klíčového dotazníkového šetření (ankety) využil zpracovatelský tým řadu dalších zdrojů informací. Významné poznatky pro zpracování dokumentu pocházejí z pravidelných schůzek konaných v rámci zdrojového projektu města Chomutova, kterých se účastnili zástupci poskytovatelů sociálních a dalších služeb, zástupci politického vedení i dotčených odborů města a obcí spadajících do ORP Chomutov a veřejná setkání, kterých se účastnila veřejnost z ORP Chomutov. Získané informace jsou shrnuty v interních zápisech z těchto jednání. Doplnujícím informačním zdrojem je pak odborná literatura zabývající se sociálními službami, sociologickými výzkumy či statistickým vyhodnocením dotazníkových šetření.

1.4 Cíle analýzy

Snahou zpracovatelů bylo vytvořit přehledný a obsahově vypovídající dokument, ze kterého bude možné čerpat především při dalších (syntetických) pracích na tvorbě „Komunitního plánu“. Analýza zároveň obsahuje samostatně použitelné informace o stávajícím stavu poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb na území ORP Chomutov a možnostech budoucího vývoje v této oblasti. Konkrétní cíle analýzy je možné definovat samotným obsahem dokumentu, jenž vychází z požadavků zadavatele a budoucího uživatele celého „Komunitního plánu“. Hlavní obsahová část „Analýzy uživatelů“ je členěna do čtyř oddílů shodných s definovanými cílovými skupinami. Tyto oddíly se dále rozpadají do zadavatelem definovaných subkapitol:

- a) Osoby v krizových situacích (subkapitoly: metodologie, popis výstupů, životní úroveň dotázaných uživatelů, jaké služby využívají a jaké uživatelům chybí, jak probíhá informovanost o službách mezi uživateli a jak ji zefektivnit, návrh na zlepšení situace cílové skupiny).
- b) Rodina, děti a mládež (subkapitoly: metodologie, popis výstupů, jak probíhá informovanost o službách mezi uživateli a jak ji zefektivnit, životní úroveň dotázaných uživatelů, sociálně patologické jevy a drogy, jaké služby využívají a jaké uživatelům chybí, návrh na zlepšení situace cílové skupiny).

- c) Senioři (subkapitoly: metodologie, popis výstupů, jak probíhá informovanost o službách mezi uživateli a jak ji zefektivnit, jaké služby využívají a jaké uživatelům chybí, návrh na zlepšení situace cílové skupiny).
- d) Osoby se zdravotním postižením (metodologie, popis výstupů, jaké služby využívají a jaké uživatelům chybí, jak probíhá informovanost o službách mezi uživateli a jak ji zefektivnit, návrh na zlepšení situace cílové skupiny).

Metodologie a popis výstupů provedené ankety v jednotlivých cílových skupinách je v obecné rovině uvedena výše v kapitole „Metodologie šetření“. Specifické postupy a základní data ke každé cílové skupině jsou dále uvedeny na začátku každého oddílu věnovaného cílovým skupinám. V oddílu „Osoby v krizových situacích“ je blíže prezentován způsob vyhodnocení dílčích otázek; s ohledem na duplicitní uvedení již tento postup není u oddílů věnovaných dalším cílovým skupinám opakovaně prezentován. Na konci celé „Analýzy uživatelů“ je provedeno shrnutí nejdůležitějších poznatků uvedených v textu dokumentu.

Sumarizace statistických vyhodnocení pro jednotlivé tematické okruhy (souhrnně za všechny cílové skupiny) je následně samostatně uvedena vč. grafického vyhodnocení, členění dle geografických oblastí ORP Chomutov a popsání nejdůležitějších souvislostí a poznatků, v části „Komunitního plánu“ s názvem „Vyhodnocení ankety“.

2 Osoby v krizových situacích

Pro potřeby provedeného sociologického šetření bylo získáno celkem 106 řádně vyplněných dotazníků od cílové skupiny „Osoby v krizových situacích“ (dále též „Osoby v krizi“). Jedná se tedy o nejpočetnější cílovou skupinu zařazenou do ankety. Dominantní počet respondentů spadá do produktivního věku, tedy do intervalu 19 – 64 let. Ostatní věkové skupiny jsou zastoupeny zcela okrajově.

Tabulka 1: Věková struktura cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“

Cílová skupina	0 – 14 let	15 – 18 let	19 – 64 let	65 let a více	Celkem
Osoby v krizových situacích	0	4	99	3	106

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Z hlediska pohlaví v této cílové skupině mírně převažují muži (58 respondentů) nad ženami (48 dotazovaných). Bydliště dotazovaných uživatelů sociálních a souvisejících služeb je častěji uváděno v Chomutově a okolí (45 osob), v Jirkově a okolních obcích je k trvalému pobytu hlášeno 35 respondentů (zbývající dotazovaní související otázku nezodpověděli nebo odmítli své bydliště uvést).

2.1 Životní úroveň dotázaných uživatelů (Osoby v krizových situacích)

V rámci posouzení životní úrovně příslušníků všech definovaných cílových skupin je bráno v úvahu několik dílčích kritérií. V první úrovni je zkoumán způsob uspokojení bytových potřeb (typ ubytování) s návazností na informaci o počtu osob obývajících společnou domácnost (s bližším pohledem na věkovou strukturu členů domácnosti). Druhou samostatnou oblastí je finanční situace domácnosti, kde je blíže analyzováno využívání sociálních dávek, přítomnost exekucí a zadlužení. Specifický pohled do životní úrovně zástupců cílové skupiny následně tvoří rozbor problémů, se kterými se respondenti a jejich rodiny v současné době či dlouhodobě potýkají.

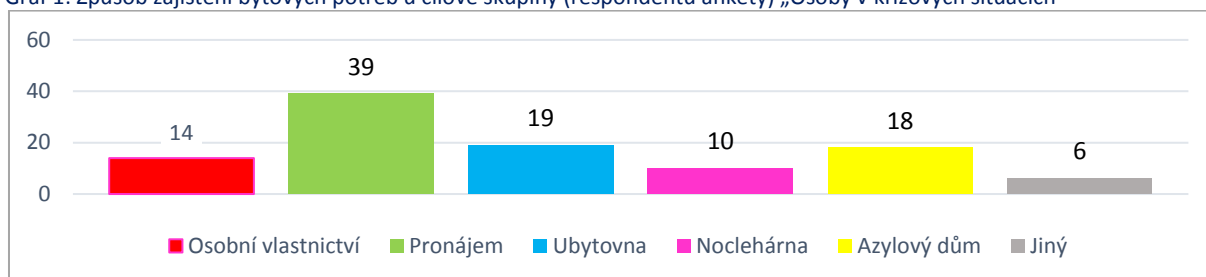
2.1.1 Zajištění bytových potřeb (Osoby v krizových situacích)

Pro lepší přehlednost je množství uváděných způsobů bydlení zařazeno do následujících souhrnných kategorií:

- osobní vlastnictví (zahrnuje vlastnictví bytu či domu, případně družstevní vlastnictví),
- pronájem (zahrnuje pronájem bytu, domu, městského bytu vč. podnájmu),
- ubytovna (zejm. dlouhodobější forma nájemního bydlení v zařízení určeném pro hromadné ubytování osob),
- noclehárna (zejm. krizová forma ubytování určená pro lidi bez domova),
- azylový dům (zařízení poskytující pobytovou sociální službu),
- jiný (jiné způsoby, zejm. bezdomovectví, ubytování u příbuzných či známých).

Nejčastěji, přibližně v jedné třetině případů, zajišťuje tato cílová skupina své bydlení formou nájemního vztahu. Zastoupen je, ovšem jen výjimečně, též podnájem. S ohledem na dále představené problémy cílové skupiny a využívané sociální a související služby jsou dále hojně zastoupeny též ubytování na ubytovně a v azylovém domě. Dílčí část cílové skupiny pak tvoří osoby žijící bez přístřeší, případně využívající pouze služeb nocleháren.

Graf 1: Způsob zajištění bytových potřeb u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

2.1.2 Počet osob žijících ve společné domácnosti (Osoby v krizových situacích)

Dílní charakteristikou definování životní úrovně a životního stylu cílové skupiny je analýza počtu osob společně žijících v domácnosti příjemce sociálních služeb pro osoby v krizové situaci. Zde je patrný poměrně značný rozdíl u jednotlivých podskupin. Zatímco osoby využívající při řešení svých bytových potřeb služeb nocleháren, azylových domů a částečně též ubytoven vykazují nejčastěji život bez partnera a dětí, vícečlenné rodiny s dětmi uvádějí jako typ ubytování obvykle pronájem a podnájem.

Tabulka 2: Počet osob v domácnosti u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“

Počet osob v domácnosti	Počet respondentů
1 osoba	43
2 – 3 osoby	32
4 – 5 osob	18
6 a více osob	13

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

2.1.3 Finanční situace domácnosti (Osoby v krizových situacích)

Finanční situace domácnosti je pro potřeby provedeného sociologického šetření řešena formou trojice otázek. V první z nich byli respondenti tázáni na vztah k pobírání sociálních dávek. Přibližně dvě třetiny dotázaných uvádí, že sociální dávky pobírá. Nejčastěji se jedná o osoby, které nemají zaměstnání, okrajově se jedná o rodiče na mateřské/rodičovské dovolené či invalidní důchodce. Hlavní formou poskytovaných služeb pro „Osoby v krizi“ pobírající sociální dávky je zajišťování bydlení, dále též sociální poradenství a dílní osobní služby (především podpora v rámci osobní hygieny).

Mezi osobami nepobírajícími sociální dávky jsou častěji uživatelé „krizových“ sociálních a souvisejících služeb, kteří mají příjem ze zaměstnání. V menší míře jsou zastoupeni též nezaměstnaní, senioři a rodiče na mateřské/rodičovské dovolené. Dominantně jsou u této podskupiny využívány poradenské služby, v určitém rozsahu též zapojení do volnočasových aktivit.

Tabulka 3: Pobírání sociálních dávek u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“

Vztah k pobírání sociálních dávek	Počet respondentů
Ano, sociální dávky pobírám	67
Ne, sociální dávky nepobírám	34
Neuvedeno	5

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Poměrně značně vysoký podíl respondentů v cílové skupině „Osoby v krizi“, přibližně jejich polovina, uvádí, že je na jeho majetek uvalena exekuce. Vhodné je zmínit, že exekuce v menší míře postihuje

skupinu osob, které žijí v domácnosti samy (necelá jedna třetina). Naopak dvě třetiny uživatelů sociálních služeb pro „Osoby v krizi“, které žijí v domácnosti o 2-3 členech, musí exekuci řešit. Jedná se přitom obvykle o nezaměstnané osoby zapojené v rámci terénních či krizových sociálních (K-Centrum, poradenství, zprostředkování kontaktu s úřady) a souvisejících služeb. U větších rodin je podíl u aspektu exekuce přibližně poloviční.

Tabulka 4: Exekuce u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“

Vztah k exekucím	Počet respondentů
Ano, na můj majetek je uvalena exekuce	49
Ne, na můj majetek exekuce uvalena není	53
Neuvedeno	4

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Ve vazbě na palčivou problematiku exekucí byla provedena navazující analýza existujících dluhů jednotlivých respondentů. Poměrně alarmující je, že dluhy evidují tři pětiny dotazovaných uživatelů služeb pro „Osoby v krizi“. Riziko exekucí či upadnutí do tzv. dluhové pasti je u této cílové skupiny mimořádně vysoké. V této souvislosti je možné poznamenat, že na dvě třetiny osob s nesplacenými dluhy již byla exekuce uvalena. U zbývajících třetiny (v absolutních hodnotách 20 respondentů) osob s dluhy a bez exekuce lze identifikovat ve většině případů významné riziko vzniku nežádoucí situace. Většina těchto osob totiž spadá do kategorie nezaměstnaných a bytovací potřeby řeší prostřednictvím nocleháren, azylových domů či pronájmů.

Dílčí část vzorku cílové skupiny (celkem cca 10 %) naopak uvádí, že sice má exekuci, nicméně další nesplacené dluhy nepřiznává. Patrně je zde zjevná pozitivní činnost některých poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb, které s těmito klienty řeší dluhovou a exekuční problematiku (uváděno např. sepsání žádosti o splátkový kalendář, insolvenční poradenství nebo poradenství pro získání zaměstnání). Bez dluhů a exekucí je dle vlastních vyjádření zástupců cílové skupiny jen jejich necelá třetina.

Tabulka 5: Dluhy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“

Vztah k dluhům	Počet respondentů
Ano, eviduji nesplacené dluhy	62
Ne, žádné nesplacené dluhy nemám	40
Neuvedeno	4

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

2.1.4 Nejvíce vnímané a pocítované problémy (Osoby v krizových situacích)

V poslední otázce této podkapitoly zkoumalo dotazníkové šetření reálné problémy, se kterými se cílová skupina nejvíce potýká. Respondentům byla ponechána naprostá volnost pro odpověď, proto je spektrum reakcí poměrně pestré. Přesto lze definovat několik základních problematických oblastí, které jsou pro cílovou skupinu „Osoby v krizi“ typické. Dotazovaní mohli uvést více problémů, proto četnost zaznamenaných odpovědí přesahuje počet respondentů.

Nejhojněji byly zmiňovány finanční problémy, přičemž do této kategorie je možné zařadit též dluhovou a exekuční problematiku vč. problémů souvisejících s neuhrazením výživného na děti ze strany druhého rodiče. Úzkou souvislost s finančními obtížemi má pro tuto cílovou skupinu problematika nemožnosti či neschopnosti nalézt vhodné zaměstnání či setrvávání v zaměstnání nevyhovujícím (vč. kolize s péčí o děti, absence pozic pro invalidní důchodce a seniory). Značný podíl respondentů má

problémy v bytové oblasti, které prokazatelně souvisejí s nevyhovující finanční situací (nemožnost získat odpovídající bydlení u osob pobírajících sociální dávky, vysoké kauce, vysoké nájemné, bydlení v sociálně vyloučené lokalitě apod.).

Tabulka 6: Vnímané problémy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“

Typ vnímaného problému	Četnost odpovědi
Bydlení	28
Dluhy a exekuce	14
Finanční problémy	37
Nezaměstnanost, nevhodné zaměstnání	27
Rodinné problémy	14
Zdravotní potíže	11
Jiné problémy	15
Neuvedeno, žádné problémy	10

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Nezanedbatelný podíl mají rovněž zdravotní a rodinné obtíže. V řadě případů pociťují respondenti absenci rodiny či odmítání kontaktu ze strany rodinných příslušníků. Sociální problémy vytváří v několika případech též zdravotní stav partnerů a dalších členů rodiny. Zmíněno bylo rovněž neustálé půjčování peněz v rodině.

Určité dílčí podněty přináší též souborná kategorie ostatních dominantních problémů, se kterými se cílová skupina potýká. Uvádíme formou prostého výčtu bez dalšího komentáře (jedná o jednotlivě uváděné problémy): Drogová závislost, manžel ve výkonu trestu odnětí svobody, chybějící právní poradenství, sepsání sdělení úřadu osobou, která neumí psát, výchovné problémy u dětí, probíhající dědické řízení, nedostatek lékařů, problémy se zajištěním hlídání pro děti či špatné vztahy s úřadem práce.

2.2 Využívané a chybějící sociální a související služby (Osoby v krizových situacích)

Do provedené ankety mezi uživateli sociálních a souvisejících služeb pro „Osoby v krizi“ byli zapojeni klienti 11 poskytovatelů. Nejvíce klientů, kteří se zapojili do ankety, spadá pod Světlo Kadaň (zapojeni jsou příjemci několika různých služeb vč. K-Centra). Širší zastoupení mají klienti organizací Člověk v tísni a K srdci klíč. Své reprezentanty mají rovněž poskytovatelé z veřejného sektoru (státní organizace, místní samosprávy a jejich příspěvkové organizace).

Tabulka 7: Poskytovatelé sociálních a souvisejících služeb u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“

Název poskytovatele	Adresa provozovny	Místní působnost	Dotazovaní klienti
Magistrát města Chomutova, Odbor sociálních věcí (Oddělení terénní sociální práce)	Zborovská 4602, 430 01 Chomutov	ORP Chomutov	9
Městský úřad Jirkov	nám. Dr. Edvarda Beneše 1, 431 11 Jirkov	Jirkov	3
Světlo Kadaň z.s.	Husova 1325, 432 01 Kadaň	ORP Chomutov	31
K srdci klíč, o.p.s.	U Jezera 1, 434 01 Horní Jiřetín	Chomutov	10
Sociální služby Chomutov, příspěvková organizace	Písečná 5030, 430 04 Chomutov	ORP Chomutov	6
Oblastní charita Most	Pod Břízami 5321, 430 04 Chomutov; 17. listopadu 5461, 430 04 Chomutov	ORP Chomutov	9
Magistrát města Chomutova	Zborovská 4602, 430 01 Chomutov	ORP Chomutov	1
Armáda spásy v České republice, z. s.	Studentská 1242, 431 11 Jirkov	Jirkov	9
Člověk v tísni, o.p.s.	Šafaříkova 635/24, 120 00 Praha 2 - Vinohrady	ORP Chomutov	16
Probační a mediační služba	Víkové-Kunětické 1968/2, 430 01 Chomutov	ORP Chomutov	2
Úřad práce ČR, kontaktní pracoviště krajské pobočky v Ústí n. L. – Chomutov	Husovo náměstí 38, 430 03 Chomutov	ORP Chomutov	10

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Bližší informace o poskytovatelích a nabídce poskytovaných sociálních a souvisejících služeb jsou uvedeny v dokumentu „Analýza poskytovatelů“, který je součástí „Komunitního plánu“.

2.2.1 Využívané sociální a související služby cílovou skupinou „Osoby v krizových situacích“

Výše uvedený přehled poskytovatelů, jejichž klienti jsou zapojeni do sociologického šetření, je určitou formou vstupní informace do této podkapitoly. Její náplní je analýza služeb, které nejčastěji zkoumaná cílová skupina na území ORP využívá. S ohledem na značnou proměnlivost využívaných služeb je provedeno jejich zatřídění do několika shrnujících kategorií. Každá osoba mohla uvést libovolný počet využívaných služeb; počet odpovědí se tedy neshoduje s počtem respondentů v této cílové skupině.

Tabulka 8: Využívané sociální a související služby u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“

Typ využívané sociální a související služby	Četnost odpovědi
Odborné sociální poradenství a sociální práce	49
Stravování, osobní hygiena, praní prádla, ošacení a obdobné služby	13
Terénní programy	8
Zajištění noclehu, ubytování v azylovém domě	23
Volnočasové aktivity	14
Jiné služby	4

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Nejčastěji využívanou sociální službou je sociální poradenství. Dominuje přitom pomoc při hledání bydlení a zaměstnání (vč. kariérního poradenství), případně obecné sociální (základní) poradenství.

Využívány jsou též specifičtější poradenské služby (osobní mentor, vyhledávání předškolního zařízení pro dítě, pomoc při jednání s úřady). Kategorie „Zajištění noclehu“ je hojně využívána cílovou podskupinou „Osoby bez domova či přístřeší“, dále je při absenci vhodného bydlení využíváno služeb azylových domů a jiných pobytových služeb. Poměrně dobrý ohlas mají také služby spočívající v poskytování stravování a ošacení, možnosti vykonání osobní hygieny vč. praní prádla (často v kombinaci s pobytovými službami).

Pro zjištění komplexnosti využívaných sociálních a souvisejících služeb byli respondenti požádáni o vyjádření, zda jsou uživateli sociálních služeb též u dalších poskytovatelů, případně o jaké konkrétní služby se jedná.

Tabulka 9: Využívání sociálních a souvisejících služeb u dalších poskytovatelů cílovou skupinou (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“

Využívání dalších sociálních a souvisejících služeb	Četnost odpovědi
Ano, jsem uživatelem služeb u dalších poskytovatelů	30
Ne, další služby nevyužívám	65
Neuvedeno	11

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Podporu od dalších poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb využívá jen necelá třetina respondentů z analyzované cílové skupiny. Využívané služby i okruh poskytovatelů je velmi široký a není možné identifikovat zřejmé pravidelné vazby. Jmenujeme tedy alespoň opakovaně uváděné služby:

- služby potravinové banky (Oblastní charita Chomutov, městské úřady),
- spolupráce s úředníky orgánu sociálně-právní ochrany dítěte a městských úřadů (pomoc s jednáním s úřady a zařizováním dokladů, řešení životních situací),
- poradenství při řešení exekuce (Člověk v tísni),
- pomoc osobám s drogovou závislostí (K-Centrum Chomutov),
- služby pro osoby se zdravotním postižením (Městský ústav sociálních služeb Jirkov, Domov u Dubu).

2.2.2 Chybějící sociální a související služby pro cílovou skupinu „Osoby v krizových situacích“

Důležité poznatky o stavu sociálních a souvisejících služeb cílených na „Osoby v krizi“ informují o názorech respondentů týkajících se pocítovaných nedostatků v síti sociálních služeb. Konkrétní podněty jsou v této cílové skupině uváděny jen zřídka, převažují odpovědi bez identifikovaných nedostatků (žádné služby nechybí), případně obdobně vyložitelná proškrtnutá kolonka.

Tabulka 10: Chybějící sociální a související služby pro cílovou skupinu (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“

Chybějící sociální a související služby	Četnost odpovědi
Pocítovaná potřeba rozšíření či doplnění sítě služeb	36
Žádná sociální služba neschází	35
Bez odpovědi	35

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Škála problémů, se kterými se dotazované osoby nedokážou vypořádat samy a dosud nenalezly vhodnou institucionální pomoc, je poměrně široká. Pro zajištění maximální vypovídací hodnoty proto

uvádíme nejčastěji zmiňované neuspokojené potřeby cílové skupiny v bodovém vyjádření (seřazeno dle četnosti odpovědí):

- nalezení zaměstnání,
- nevyhovující finanční situace, pomoc s řešením dluhů, finanční poradenství,
- zajištění lepšího bydlení,
- nalezení odpovídající lékařské péče (praktický lékař, psychiatr),
- pomoc s péčí o děti (hlídání, vybavení pro děti),
- pomoc při jednání s úřady.

Z uvedeného výčtu je patrné, že se ve většině případů jedná o sociální či související služby, které jsou některými poskytovateli na území ORP Chomutov poskytovány. Možnosti pro zvýšení efektivity sítě sociálních a souvisejících služeb jsou v této souvislosti definovány v závěru oddílu věnovaného analyzované cílové skupině.

2.3 Informovanost cílové skupiny „Osoby v krizových situacích“ o sociálních a souvisejících službách

V závěru předchozí podkapitoly byl definován důležitý závěr spočívající v identifikovaném nedostatku sítě sociálních a souvisejících služeb spočívající v patrně nedostatečné informovanosti části cílové skupiny o službách poskytovaných jinými poskytovateli. Tato skutečnost má za následek dílčí neefektivitu, resp. omezení přístupu některých potenciálních uživatelů k existujícím a disponibilním sociálním službám.

V této kapitole je proto provedena analýza cílovou skupinou používaných informačních kanálů, jejímž cílem je zjištění preferovaných způsobů získávání informací. Důležité je upozornit také na korelaci se zrcadlovými údaji o prezentaci nabízených služeb ze strany poskytovatelů (viz související dokumenty „Analýza poskytovatelů“ a „Vyhodnocení ankety“). Na prezentovaná data mohou být následně navázána vhodná opatření pro zvýšení informovanosti cílové skupiny nejen o možnostech užívání dalších vhodných sociálních a souvisejících služeb.

Zcela převažujícím informačním kanálem o možnostech řešení individuálních problémů klientů sociálních a souvisejících služeb jsou přímo poskytovatelé těchto služeb, případně veřejné instituce (zejm. městské úřady). Velmi často jsou ve vyjádřeních respondentů uváděny nikoliv názvy institucí, ale odkazy na sociální pracovníce, terénní pracovníky či další konkrétní pracovní pozice. Lze proto dovozovat, že pro cílovou skupinu je velmi důležité navázání osobního kontaktu a vzájemné důvěry s pracovníky poskytovatelů. Pro efektivní předání informací může být u této cílové skupiny důležitější osobní přístup zaměstnanců poskytovatelů než institucionální forma komunikace.

Jen ojediněle využívají zástupci cílové skupiny prezentace poskytovatelů na internetu nebo sociálních sítích. Z dalších možností je několikrát zmíněna neformální cesta formou rad od kamarádů, kolegů, rodiny či v rámci komunity, zcela ojediněle pak letáčky nebo informace v tisku a učitelé na základní škole. Otázka byla formulována jako otevřená, proto je přípustných více relevantních odpovědí (četnost odpovědi neodpovídá počtu respondentů).

Tabulka 11: Využívané informační kanály o poskytovaných službách cílovou skupinou (respondenty ankety) „Osoby v krizových situacích“

Preferovaný informační kanál	Četnost odpovědi
Poskytovatelé sociálních a souvisejících služeb	71
Webové prezentace, sociální sítě	16
Jiné informační kanály	22

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Návazně byli respondenti požádáni o vyjádření, zda tento typ komunikace a prezentace služeb vyhovuje jejich potřebám. Prakticky téměř všichni zapojení zástupci cílové skupiny uvedli, že způsob prezentace nabízených sociálních služeb je plně vyhovující a nejsou vyžadovány žádné úpravy či doplnění. Naprosto ojediněle a jednotlivě se vyskytly následující podněty:

- zřízení kontaktní místnosti,
- vyšší odbornost terénních pracovníků,
- zavedení romského mentora.

2.4 Návrh na zlepšení situace cílové skupiny „Osoby v krizových situacích“

Závěrečná kapitola oddílu věnovaného potřebám cílové skupiny „Osoby v krizových situacích“ uvádí přehled návrhů na zlepšení situace těchto osob. Podkladem pro dále uvedené rozvojové možnosti jsou výstupy z výše uvedených závěrů této analýzy a dále pak výsledky z jednání s poskytovateli příslušných sociálních služeb a zástupci zadavatele dokumentu.

Jako vstupní část do problematiky je zvolen bodový přehled návrhů na zlepšení situace ze strany respondentů dotazníkového šetření, kteří měli možnost vyjádřit se na libovolné téma týkající se řešené problematiky. Několik dotazovaných prezentovalo následující názory:

- více pracovních míst pro osoby před důchodem,
- poradenství pro řešení životních situací,
- pomoc s oddlužením – dluhové poradenství,
- zajištění kontaktu s úřady,
- potřeba garsonky,
- rozvoj služeb ohledně bydlení,
- lepší podmínky na ubytovnách,
- lepší možnosti ubytování v noclehárně,
- větší ohleduplnost pracovníků na úřadech,
- zlepšení docházky dětí do školky,
- zajištění více pořádku v městských parcích,
- časté krádeže na vlastní zahrádce,
- nedostatek psychologů,
- lepší zaměření na obyvatele se sníženou zdravotní způsobilostí, kteří nemají invalidní důchod.

Dále jsou pro tuto kapitolu relevantní další závěry prezentované výše (uvádíme stručný přehled nejdůležitějších):

- Pro cílovou skupinu lze identifikovat základní riziko v bytové problematice. Značná část respondentů využívá ubytoven, nocleháren a azylových domů. Rovněž u dominantního ubytování v pronájmu či podnájmu plyne vyšší nebezpečí ztráty bydlení.
- Přibližně dvě třetiny zástupců cílové skupiny pobírají sociální dávky, asi polovina těchto osob je postižena exekucí. Tři pětiny posuzovaných „Osob v krizi“ pak má nesplacené dluhy.
- Nejčastěji vnímaným problémem jsou finanční tíseň a dluhy, s čímž souvisí i vysoká míra nezaměstnanosti. Rovněž zajištění odpovídající úrovně ubytování je pro cílovou skupinu limitujícím faktorem.
- Nejčastěji cílová skupina využívá služeb odborného sociálního poradenství a další činnosti sociálních pracovníků (sociální práce). U poskytovatelů sociálních služeb byly ve značné míře poptávány i služby pro zajištění základních životních potřeb (nocleh, hygiena, stravování).

- Byly zachyceny nedostatky v informovanosti o poskytovaných a disponibilních sociálních a souvisejících službách, které část cílové skupiny poptává, ale nezná existujícího poskytovatele.
- Existence dobré praxe s přímým kontaktem s pracovníky poskytovatelů služeb s ohledem na předávání informací – aspekt osobního kontaktu a vzájemné důvěry je pro tuto specifickou cílovou skupinu mimořádně důležitý. Zároveň je zde patrný další rozvojový potenciál pro zefektivnění poskytovaných služeb, případně zasíťování klientů též k dalším vhodným poskytovatelům jiných sociálních a souvisejících služeb.

3 Rodina, děti a mládež

Druhá analyzovaná cílová skupina přebírá v tomto oddílu metodologii vyhodnocení dílčích tematických okruhů z předchozího oddílu věnovaného „Osobám v krizových situacích“. Výjimkou je jen podkapitola Sociálně patologické jevy a drogy, jež je pro tuto cílovou skupinu specifická, a je vložena nad rámec standardní a jednotné struktury analýzy jednotlivých cílových skupin.

Zastoupení cílové skupiny „Rodina, děti a mládež“ na provedené anketě činí 66 osob, resp. kompletně vyplněných dotazníků. Pro specifickou kapitolu „Sociálně patologické jevy a drogy“ je pak využito další samostatné dotazníkové šetření mezi žáky sedmi základních škol se sídlem na území ORP Chomutov. Této samostatné části dotazníkového šetření se zúčastnilo 705 dotazovaných žáků základních škol.

Tabulka 12: Věková struktura cílové skupiny (respondentů anket) „Rodina, děti a mládež“

Cílová skupina	0 – 14 let	15 – 18 let	19 – 64 let	65 let a více	Celkem
Rodina, děti a mládež	7	8	51	0	66

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

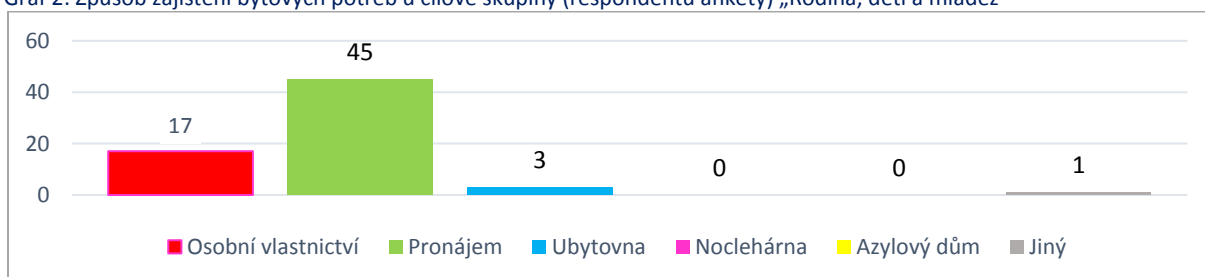
V cílové skupině „Rodina, děti a mládež“ je patrná nejvýraznější genderová nerovnováha. Zatímco žen bylo do průzkumu zařazeno 51, mužů pouze 15 (z toho hned 9 ve věkových kategoriích do 18 let). V tomto ohledu lze hovořit o potvrzení určitého stereotypu matky pečující o děti a zároveň využívající sociálních a souvisejících služeb. Pohledem uváděného bydliště je dominantní ve skupině Chomutova a okolí (41 dotázaných), oproti 16 osobám hlásícím se k Jirkovu a okolí (zbývající své bydliště neuvedli či odmítli sdělit).

3.1 Životní úroveň dotázaných uživatelů (Rodina, děti a mládež)

3.1.1 Zajištění bytových potřeb (Rodina, děti a mládež)

Prvním hlediskem definujícím životní úroveň je pro potřeby vyhodnocení anket otázkou zajištění bytových potřeb. V cílové skupině „Rodina, děti a mládež“ je zcela převažující právní vztah v podobě pronájmu a podnájmu bytu. Přibližně čtvrtina respondentů bydlí ve vlastním bytě. Ostatní formy bydlení jsou zastoupeny jen ojediněle. Několik dotázaných pobývá v ubytovně, jeden respondent bydlí u příbuzných.

Graf 2: Způsob zajištění bytových potřeb u cílové skupiny (respondentů anket) „Rodina, děti a mládež“

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

3.1.2 Počet osob žijících ve společné domácnosti (Rodiny, děti a mládež)

Všichni respondenti ze zkoumané cílové skupiny sdílí domácnost s dalšími osobami, jak je ostatně ze samotné charakteristiky cílové skupiny přirozené. Téměř polovina rodin zahrnuje tři osoby (12 domácností se samoživitelem a dvěma dětmi, 17 rodin se dvěma dospělými osobami a jedním dítětem – z větší části do 14 let věku).

Srovnatelný počet spolupracujících členů cílové skupiny obývá domácnost se čtyřmi či pěti členy. Jediná dospělá osoba je v domácnostech tohoto typu přítomna jen ojediněle (2 případy), výjimečně se vyskytuje též rodina se třemi dospělými osobami (4 případy). Příjemci sociálních služeb ze středně velkých rodin využívají sociální služby nejčastěji za situací, kdy domácnost zahrnuje větší počet malých dětí (do 14 let věku). Starší děti (mladiství od 15 do 18 let) jsou u této velikosti rodin využívajících sociální a související služby přítomny jen výjimečně.

Přestože velké rodiny s více než 6 členy využívají sociálních služeb v menším počtu případů (méně respondentů z takto velkých domácností zapojených do ankety), celkově je na pomoc sítě sociálních služeb navázán srovnatelně velký počet osob jako u předchozích domácností (13 zapojených domácností zahrnuje 93 osob). Samoživitelé (jediná dospělá osoba v domácnosti) se zde vyskytují ve dvou případech, přičemž tyto domácnosti zahrnují šest, resp. pět dětí. Přítomny jsou také tři rodiny s větším počtem dospělých a malých dětí žijících v jedné domácnosti. Stejně jako u předchozí velikostní kategorie domácností i zde převažují uživatelé sociálních a souvisejících služeb s menšími dětmi (do 14 let věku).

Tabulka 13: Počet osob v domácnosti u cílové skupiny (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“

Počet osob v domácnosti	Počet respondentů
1 osoba	0
2 – 3 osoby	29
4 – 5 osob	23
6 a více osob	13

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

3.1.3 Finanční situace domácnosti (Rodiny, děti a mládež)

Finanční situace domácností je analyzována za pomoci tří základních hledisek. Prvním je vazba respondenta a jeho domácnosti na pobírání sociálních dávek. Necelé dvě třetiny respondentů sociální dávky pobírají. Vymezit typický vztah mezi pobíráním sociálních dávek a velikostí domácnosti je možné formou negativního výčtu. Téměř bez výjimky sociální dávky nečerpají středně velké rodiny (3 - 5 osob), které zahrnují dvě dospělé osoby. U domácností se samoživitelem a u vícečetných rodin je finanční příjem formou sociálních dávek v podstatě pravidelný.

Tabulka 14: Pobírání sociálních dávek u cílové skupiny (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“

Vztah k pobírání sociálních dávek	Počet respondentů
Ano, sociální dávky pobírám	40
Ne, sociální dávky nepobírám	23
Neuvedeno	3

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Exekuce je uvalena na necelých 30 procent dotazovaných zástupců cílové skupiny „Rodiny, děti a mládež“. Míra postižení exekucí roste s počtem členů domácnosti. Zatímco u méně početných rodin jsou exekuce vzácnější, u nejpočetnějších domácností (6 a více osob) je jich již exekucí postižena více než polovina. Středně velké domácnosti (4-5 osob) evidují exekuce v necelých dvou pětinach případů. Malé rodiny respondentů uvádějí, že podléhají exekuci v necelé čtvrtině ze svého celkového počtu. Z uvedeného tedy vyplývá, že exekucemi jsou velmi často postiženi větší rodiny a domácnosti, což s sebou přirozeně nese nežádoucí účinky na širší okruh osob (než pouze na samotného dlužníka).

Tabulka 15: Exekuce u cílové skupiny (respondentů ankety) „Rodina, děti, mládež“

Vztah k exekucím	Počet respondentů
Ano, na můj majetek je uvalena exekuce	19
Ne, na můj majetek exekuce uvalena není	45
Neuvedeno	2

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Určité budoucí riziko pro cílovou skupinu vyplývá z poměrně vysokého počtu zadlužených osob. Více než polovina respondentů totiž vykazuje evidované nesplacené dluhy. Hrozba negativního vývoje a nárůstu počtu exekvovaných osob (resp. rodin a domácností) je o to větší, že přesně polovina zadlužených osob zatím nemá exekuci (17 dotázaných). Dluhy opět nejčastěji evidují uživatelé sociálních služeb z nejpočetnějších rodin (10 ze 13 dotázaných). Zajímavá a poměrně vysoká (62 %) je též přítomnost dluhů u nejmenších rodin, přičemž hned polovinu z celkového počtu tvoří rodiny s jedinou dospělou osobou (samoživitelé).

Tabulka 16: Dluhy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“

Vztah k dluhům	Počet respondentů
Ano, eviduji nesplacené dluhy	34
Ne, žádné nesplacené dluhy nemám	31
Neuvedeno	2

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

3.1.4 Nejvíce vnímané a pocíťované problémy (Rodina, děti a mládež)

Spektrum vnímaných problémů je u cílové skupiny „Rodina, děti a mládež“ velmi pestré. V obecné rovině převažují finanční problémy, s čímž úzce souvisí i poměrně omezeně vnímaná problematika dluhů, exekucí a nezaměstnanosti. Pouze šestina zástupců cílové skupiny vykazuje nedostatky v oblasti bydlení, což zahrnuje též negativně vnímané bydlení v sociálně vyloučené lokalitě.

Tabulka 17: Vnímané problémy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“

Typ vnímaného problému	Četnost odpovědí
Bydlení	11
Dluhy a exekuce	4
Finanční problémy	26
Nezaměstnanost, nevhodné zaměstnání	3
Rodinné problémy	13
Zdravotní potíže	1
Jiné problémy	8
Neuvedeno, žádné problémy	14

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

V kategorii rodinných problémů převažují výchovné problémy u dětí, špatný prospěch ve škole a ojediněle též negativní vliv party na dítě. Sběrná kategorie odpovědí „Jiné problémy“ vykazuje, s jedinou výjimkou, různorodé podněty a vnímané obtíže uživatelů sociálních a souvisejících služeb (rozděleno do dílčích oblastí):

- zdravotní stav dětí: obavy o budoucí zajištění péče o mentálně postižené dítě – získání chráněného bydlení (2x), nezvládání péče o hodně dětí a zároveň dítě s těžkým mentálním a pohybovým postižením, špatný zdravotní stav dětí,
- sladění pracovního života s rodinným: problémy se zajištěním hlídání dítěte během zaměstnání, málo jeslí v Chomutově, chybějící klub pro volnočasové aktivity venku,
- partnerské soužití: partnerka ve výkonu trestu, partnerské soužití, děti v dětském domově,
- právní a obdobné problémy: právní problémy, získání dětí zpět do péče,
- ostatní: chybějící sociální poradenství, špatné životní podmínky, nepříjemný personál a strava v nemocnici.

3.2 Využívané a chybějící sociální a související služby (Rodina, děti a mládež)

Dotazníkového šetření se zúčastnili klienti dvanácti poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb pro rodiny, děti a mládež. Nejširší zastoupení mají uživatelé služeb poskytovaných Oblastní charitou Most. Významně jsou zapojeni též uživatelé služeb organizací Světlo Kadaň a Sociální služby Chomutov. Celkově se na dotazníkovém šetření podílelo široké spektrum poskytovatelů z celého území ORP Chomutov.

Tabulka 18: Poskytovatelé sociálních a souvisejících služeb u cílové skupiny (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“

Název poskytovatele	Adresa provozovny	Místní působnost	Dotazovaní klienti
Magistrát města Chomutova	Zborovská 4602, 430 01 Chomutov	ORP Chomutov	3
Městský úřad Jirkov, Odbor sociálních věcí a školství	nám. Dr. Edvarda Beneše 1, 431 11 Jirkov	Jirkov	5
Světlo Kadaň z.s.	Husova 1325, 432 01 Kadaň	ORP Chomutov	12
Středisko výchovné péče Dyáda, odloučené pracoviště v Chomutově	Cihlářská 4132, 430 03 Chomutov	ORP Chomutov	5
Sociální služby Chomutov, příspěvková organizace	Písečná 5030, 430 04 Chomutov	ORP Chomutov	11
Oblastní charita Most	Pod Břízami 5321, 430 04 Chomutov 4, Jiráskova 5338, 430 03 Chomutov	ORP Chomutov	14
Fond ohrožených dětí, z. s.	Kamenný Vrch 5307, 430 04 Chomutov	ORP Chomutov	3
Člověk v tísni, o.p.s.	Šafaříkova 635/24, 120 00 Praha 2 - Vinohrady	ORP Chomutov	5
Diakonie ČCE – středisko Praha	Jindřichova 337, 405 05 Děčín	ORP Chomutov	3
ARCHA 777, z. ú.	Obecně prospěšná společnost, zapsaný ústav, zapsaná nadace	ORP Chomutov	3
Úřad práce České republiky, kontaktní pracoviště krajské pobočky v Ústí n. L. – Chomutov	Husovo náměstí 38, 430 03 Chomutov	ORP Chomutov	2

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Chybějící služby viz bližší informace o poskytovatelích a nabídce poskytovaných sociálních a souvisejících služeb jsou uvedeny v dokumentu „Analýza poskytovatelů“, který je součástí širšího kontextu „Komunitního plánu“.

3.2.1 Využívané sociální a související služby cílovou skupinou „Rodina, děti a mládež“

Nejčastěji zástupci cílové skupiny využívají u poskytovatelů sociálních a obdobných služeb odborné sociální poradenství. Vedle základního poradenství a sociální práce jsou využívány poradenské služby v těchto oblastech: oddlužení, výchova dětí, vyřízení výživného, sepsání dokumentů, vyřizování sociálních dávek, zprostředkování kontaktu na odborná pracoviště, pomoc při uplatnění práv a získání finančních prostředků pro potřeby dítěte.

Ostatní definované kategorie jsou zastoupeny srovnatelným počtem respondentů. Šestina dotázaných využívá jesle pro děti do tří let věku; do této skupiny bylo zařazeno několik dětí v péči FOD Klokánek. V obdobném rozsahu jsou využívány volnočasové aktivity, které zahrnují zejména činnosti nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Dále jsou zastoupeny různé kluby pro děti a mládež a mateřská centra.

Tabulka 19: Využívané sociální a související služby u cílové skupiny (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“

Typ využívané sociální a související služby	Četnost odpovědi
Odborné sociální poradenství a sociální práce	29
Jesle, pobytová péče o děti	11
Vzdělávací aktivity	10
Volnočasové aktivity	11
Jiné služby	11

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Mezi další nezařazené služby spadá různorodá nabídka využívaných služeb: Sociálně-terapeutické činnosti, zprostředkování kontaktu se sociálním prostředím, služby střediska výchovné péče, úprava komunikace v rodině, zprostředkování kontaktu, kontaktní práce, intervence, skupinová práce, preventivní programy, pomoc s výchovou dětí, tvorba individuálního plánu, informační servis, dávky v hmotné nouzi. V rámci vzdělávacích aktivit se vyskytuje především výchovné vzdělávání, doučování dětí a specifické aktivity se vzdělávacím aspektem.

Služeb dalších poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb využívá čtvrtina respondentů. Okruh těchto doplňkových poskytovatelů je poměrně široký, z velké části se však shoduje s výše uvedenými poskytovateli, jejichž klienti jsou do ankety zapojeni. Jedná se tedy o křížové využívání sociálních služeb již popsanými poskytovateli. Konkrétně se jedná o Armádu spásy (doučování dětí), Oblastní charitu Most (nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, potravinová pomoc), Oblastní charitu Chomutov (potravinová pomoc), Úřad práce (finanční pomoc), organizaci Člověk v tísni a základní školy (doučování).

Tabulka 20: Využívání sociálních a souvisejících služeb u dalších poskytovatelů cílovou skupinou (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“

Využívání dalších sociálních a souvisejících služeb	Četnost odpovědi
Ano, jsem uživatelem služeb u dalších poskytovatelů	18
Ne, další služby nevyužívám	35
Neuvedeno	13

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

3.2.2 Chybějící sociální a související služby pro cílovou skupinu „Rodina, děti a mládež“

Většina spolupracujících zástupců cílové skupiny „Rodina, děti a mládež“ neidentifikovala žádné nedostatky v síti sociálních a souvisejících služeb na území ORP Chomutov (bez odpovědi nebo výslovné uvedení absence problémů).

Tabulka 21: Chybějící sociální a související služby pro cílovou skupinu (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“

Chybějící sociální a související služby	Četnost odpovědi
Pociťovaná potřeba rozšíření či doplnění sítě služeb	12
Žádná sociální služba neschází	23
Bez odpovědi	31

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Jelikož četnost konkrétních odpovědí není dostatečně vysoká pro možné zobecnění, uvádíme další podněty zástupců cílové skupiny formou následujícího výčtu:

- finanční podpora dětí při sportu,
- zajištění lepšího bydlení,
- řešení finančních problémů,
- manželka je ve výkonu trestu odnětí svobody,
- nečinnost soudu – dlouhé rozvodové řízení,
- nedostatek financí na složení kauce za nájemní byt.

Obdobně jako u předchozí cílové skupiny spadají některé z uváděných problémů do portfolia stávajících poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb. Pozitivní dopad na část cílové skupiny tedy může mít např. lepší informovanost o činnosti dalších poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb, případně rozvoj síťování klientů napříč poskytovateli.

3.3 Informovanost cílové skupiny „Rodina, děti a mládež“ o sociálních a souvisejících službách

Většina cílové skupiny získává informace o dalších poskytovaných sociálních a souvisejících službách přímo u svého poskytovatele. Informace z webových stránek čerpá jen omezený počet respondentů. Mezi ostatními informačními kanály vyniká u této cílové skupiny škola, dále byli zmiňováni známí, rodina, přátelé nebo lékaři.

Tabulka 22: Využívané informační kanály o poskytovaných službách cílovou skupinou (respondenty ankety) „Rodina, děti a mládež“

Preferovaný informační kanál	Četnost odpovědi
Poskytovatelé sociálních a souvisejících služeb	39
Webové prezentace, sociální sítě	12
Jiné informační kanály	13
Neuvedeno	14

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Prakticky bezvýhradně posoudili všichni členové zkoumané cílové skupiny tento způsob poskytování informací o sociálních a souvisejících službách jako dostačující. V obdržení reakcí nebyla zaznamenána žádná negativní reakce ani doporučení k úpravě a změně stávajícího systému prezentace relevantních informací.

3.4 Sociálně patologické jevy a drogy (cílová podskupina „Žáci základních škol“)

Specifickou tematikou úzce se dotýkající cílové skupiny „Rodina, děti a mládež“ je problematika sociálně patologických jevů a drogové závislosti. S ohledem na zájem zadavatele a hlavního uživatele „Komunitního plánu“ řešit též tuto oblast v rámci efektivně fungující sítě sociálních služeb, bylo pro potřeby „Analýzy uživatelů“ provedeno dodatečné dotazníkové šetření. To bylo zaměřeno právě na sociálně patologické jevy a drogy. Respondenty byli žáci základních škol na území ORP Chomutov, tedy nikoliv primárně uživatelé sociálních a souvisejících služeb. Zjištěné skutečnosti od respondentů této vložené ankety jsou však důležité pro zasazení do celkového kontextu nastavení systému sociálních a souvisejících služeb v oblasti prevence a řešení již existujících závislostí i dalších sociálně patologických jevů. A to nejen ve vztahu k cílové skupině „Rodina, děti a mládež“.

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, jestli se u žáků základních škol v ORP Chomutov objevují známky sociálně patologických jevů, přičemž hlavní koncentrace byla kladena na předpokládaná hlavní rizika ohrožující děti a mládež – závislosti na drogách a různé druhy šikany; resp. identifikaci možných příčin těchto jevů. Analýza je v této části rozčleněna do následujících tematických celků:

- a) stručná charakteristika analyzované cílové skupiny (Analyzovaný vzorek cílové skupiny „Žáci základních škol“),
- b) rizikové aspekty pro vznik sociálně patologických jevů, rodinné prostředí,
- c) zkušenosti cílové skupiny s fyzickým ubližováním,
- d) zkušenosti cílové skupiny s útoky proti majetku,
- e) vztah cílové skupiny k návykovým látkám,
- f) způsob řešení osobní krizové situace.

Dotazníkové šetření proběhlo na konci prvního čtvrtletí roku 2018. Distribuce dotazníků jednotlivým žákům proběhla za spolupráce zástupců zapojených škol. Respondenti byli předem informováni o účelu, pro který dotazníky vyplňovali. Stejně jako u ankety pro ostatní cílové skupiny posuzované v „Analýze uživatelů“ byli veškeré reakce a podněty získávány jako striktně anonymní.

3.4.1 Analyzovaný vzorek cílové skupiny „Žáci základních škol“

Celkem bylo od cílové podskupiny „Žáci základních škol“ získáno 705 vyplněných dotazníků ze 7 základních škol. Školy, které se dotazníkového šetření zúčastnily, se nachází na území měst Chomutova a Jirkova.

Tabulka 23: Počet odevzdaných dotazníků z jednotlivých škol

Název školy	Adresa	IČO	Počet respondentů
Základní škola a Mateřská škola, Chomutov, 17. listopadu 4728, příspěvková organizace	17. listopadu 4728, 430 04 Chomutov	46789791	51
Základní škola Chomutov, Březenecká 4679	Březenecká 4679, 430 04 Chomutov	46789766	42
Základní škola Jirkov, Budovatelů 1563, okres Chomutov	Budovatelů 1563, 431 11 Jirkov	00830275	157
Základní škola Chomutov, Hornická 4387	Hornická 4387, 430 03 Chomutov	46789723	67
Základní škola Chomutov, Kadaňská 2334	Kadaňská 2334/2, 430 03 Chomutov	46789707	249
Základní škola Chomutov, Písečná 5144	Písečná 5144, 430 04 Chomutov	00831476	95
Základní škola Chomutov, Školní 1480	Školní 1480/61, 430 01 Chomutov	46789731	44
Celkový součet			705

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Žáci navštěvující zapojené školy mají trvalé bydliště nejen na území těchto měst, ale také v okolních obcích, je tedy zajištěn reprezentativní vzorek pro celé území ORP Chomutov. Nejvíce žáků však přirozeně žije přímo v centrech posuzované oblasti, tedy v Chomutově (59 %) a Jirkově (18 %). Zastoupeno je rovněž 19 dalších obcí z území ORP Chomutov. S ohledem na očekávanou nerelevanci řešené problematiky byli do ankety zapojeni žáci 5. až 9. tříd, přičemž jednotlivé ročníky byly v průzkumu zastoupeny přibližně rovnoměrně. Rovněž z genderového hlediska tvoří vzorek respondentů srovnatelný podíl obou pohlaví. Mírně převažující jsou dívky (52 %).

3.4.2 Rizikové aspekty pro vznik sociálně patologických jevů, rodinné prostředí

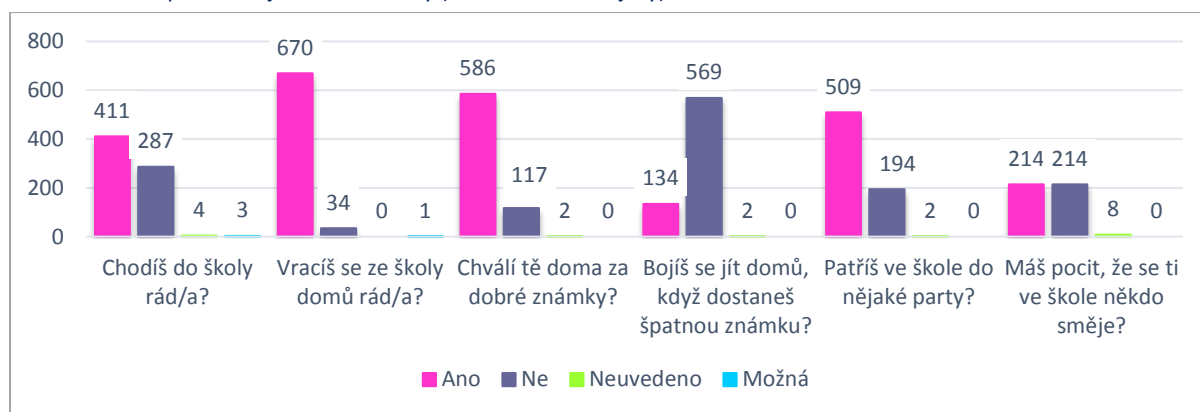
Problematika sociálně patologických jevů zahrnuje celou řadu různorodých problémů. Samotnému vzniku tohoto jevu mnohdy předchází stav, který může při dosažení určité intenzity iniciovat vznik rizikového stavu. V této podkapitole jsou proto blíže analyzovány jednotlivé aspekty, které mohou působit na vznik sociálně patologického jevu u jednotlivých členů cílové skupiny. Zároveň lze tímto postupem poměrně přesně definovat skupinu respondentů, která je rizikem vzniku sociálně patologických jevů bezprostředně ohrožena.

V první části dotazníku byli žáci požádáni o prosté vyjádření k šesti základním situacím, se kterými se tato věková kategorie standardně setkává. Vztah ke školní docházce je u necelých tří pětín dotázaných žáků kladný. V inverzní situaci – návratu ze školy domů je však patrný značný posun. Plných 95 % dětí se domů vrací rádo, potenciálně rizikových tak lze v této souvislosti označit 5 % žáků (neradi se vrací ze školy domů).

Navazující dvojice otázek analyzovala vztah rodičů ke školním výsledkům. Z hlediska pozitivního hodnocení dobrých školních výsledků uvádí 83 % žáků, že jsou svými rodiči za dobré známky chváleni. Prakticky analogický pohled, resp. přístup části rodičů ke školním výsledkům svých dětí, vykazuje situace, kdy žák obdržel špatnou známku. Za tohoto předpokladu se plných 19 % dětí bojí návratu domů.

Potenciální dva rizikové faktory nabízí poslední srovnání úvodního bloku otázek. Příslušnost ke školní partě či jinak pojmenovanému kolektivu může být z hlediska rizik vnímána duálně. V některých případech může být nevhodná společnost důvodem pro vznik kázeňských a dalších excesů u dříve bezproblémových žáků. Naopak vyčlenění z třídního kolektivu s sebou nese zjevná rizika jiného druhu, ovšem mnohdy s obdobně závažnými důsledky. Dílčí rizika naznačuje vyhodnocení posledního tematického okruhu. Plná polovina dotázaných žáků uvádí, že se jí ve škole někdo posmívá; jedná se tedy o rizikovou skupinu pro vznik intenzivnějších zásahů psychického charakteru do osobní integrity žáků.

Graf 3: Počet odpovědí na jednotlivé otázky (vazba na rizikové jevy)

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Samostatný soubor otázek je věnován rodinnému prostředí respondentů. Zkoumán je přístup rodičů k dítěti, k plnění osobních povinností, formám výchovy či přítomnosti nežádoucích jevů v domácím prostředí. Níže prezentovaná zjištění dotvářejí kontext charakteristiky cílové skupiny, identifikují některé možné zdroje vznikajících či potenciálních sociálně patologických jevů a jsou rovněž podkladem pro posouzení souvislostí s dále popsány tematickými okruhy zkoumanými anketou mezi žáky základních škol na území ORP Chomutov.

Do oblasti plnění povinností a způsobu výchovy potomků směřoval dotaz na možnost vynechat vyučování bez zjevného (zdravotního, rodinného) důvodu. Omluvení nepřítomnosti žáka ve škole v situaci, kdy dítě rodiče požádá o tento úkon, je poměrně ojedinělé. Pouze osmi procentům odpovídajících rodiče při takové žádosti vyhovělo.

Do nitra rodinného prostředí směřuje žádost o vyjádření, zda jsou dětské respondenty svědky hádek mezi rodiči. Více než dvě pětiny jich na otázku odpovědělo kladně. Na otázku neshod mezi rodiči navazuje zjišťování, zda v domácím prostředí dochází k vyšší intenzitě agresivního jednání rodičů s důsledkem násilného jednání vůči dalším členům domácnosti. Tuto negativní zkušenost má z domácího prostředí 8 procent dotázaných. Absolutní hodnotou se jedná o 56 dětí, které je možné považovat za osoby ohrožené domácím násilím. S ohledem na závažnost a možné důsledky tohoto negativního jevu se, i přes poměrně nízké zastoupení ve vzorku cílové skupiny, jedná o velmi závažné zjištění.

Domácího zázemí se dotýká další dvojité otázky. S místem, kde dotazovaní žáci bydlí, jsou spokojeni více než čtyři pětiny školáků. Nespokojenost s bydlením své rodiny uvádí necelá pětina žáků, v absolutní hodnotě 118 dětí. Návazně se cílová skupina vyjádřila k zázemí pro vlastní studium v domácích podmínkách. Téměř devět desetin dotázaných je se svým domácím prostředím pro možné učení spokojeno. Zbývající desetina však udává negativní postoj, což může mít dopad na školní výsledky i rozvoj dalších negativních aspektů chování jedince.

3.4.3 Zkušenosti cílové skupiny s fyzickým či psychickým ubližováním

Vstupní otázka směřovala k základnímu poznatku, zda je či byl dotazovaný ve škole obětí nějaké formy ubližování (fyzické, psychické, prostřednictvím kyber prostoru). Lhostejno přitom, zda se jednalo o útok fyzický, psychický či provedený jinou formou (např. kybernetická šikana apod.). Více než čtyři pětiny dotázaných žáků uvedlo, že se s žádnou formou ubližování vůči vlastní osobě v minulosti nesetkaly. Poměrně značná část žáků (necelých 20 %) se s ubližováním již setkala. Podíl žáků se zkušeností s ubližováním roste s věkem; nejméně respondentů zaznamenalo osobně takto nepříjemný zážitek mezi žáky 5. tříd, naopak nejvyšší podíl je znatelný u žáků devátých tříd.

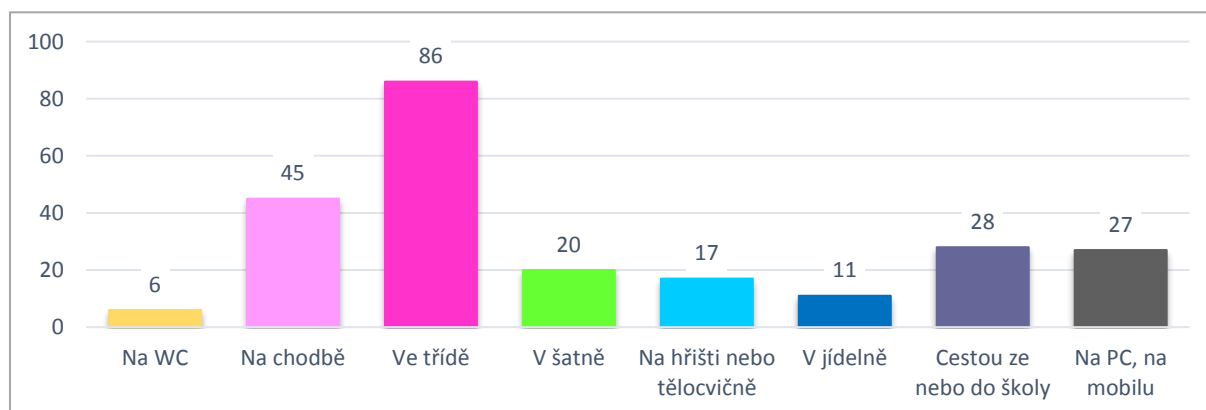
Žáci bez zkušenosti s ubližováním byli z navazující otázky vyčleněni, zkoumána byla forma šikany. Otázka byla koncipována jako uzavřená s následujícími třemi standardizovanými možnostmi odpovědi:

- fyzické násilí (např. různé druhy fyzického ubližování, jako je bití, kopání, fackování, atd.),
- psychické ubližování (např. hrubé nadávání, urážení, zesměšňování, ponižování, atd.),
- kybernetická šikana na sociální síti (např. na Facebooku atd.).

Důležitým poznatkem je skutečnost, že fyzické násilí se na celkovém podílu ubližování podílí jen z jedné pětiny. Významně převažují sofistikovanější formy ubližování. Alarmující je téměř dvoutřetinová přítomnost psychických forem ubližování. Tyto formy útoků je nutné považovat za mimořádně rizikové např. z důvodu jejich obtížnějšího odhalování, prokazování i jejich samotných vnějších projevů. Plných patnáct procent žáků se zkušeností s ubližováním uvádí, že se nežádoucí útok stal prostřednictvím virtuálního prostředí na sociálních sítích.

Z hlediska místa ubližování převažuje přímo školní prostředí, tedy třída a chodba. Méně jsou zastoupeny další prostory školy – šatna, tělocvična, jídelna nebo toaleta. Poměrně značný podíl žáků se s ubližováním setkává již cestou do školy, tedy zcela mimo vliv školního prostředí. Možnost vzniku krizové situace ve virtuálním prostředí koresponduje se související odpovědí u předchozí otázky.

Graf 4: Kde ubližování probíhalo (oběti - žáci základních škol)?

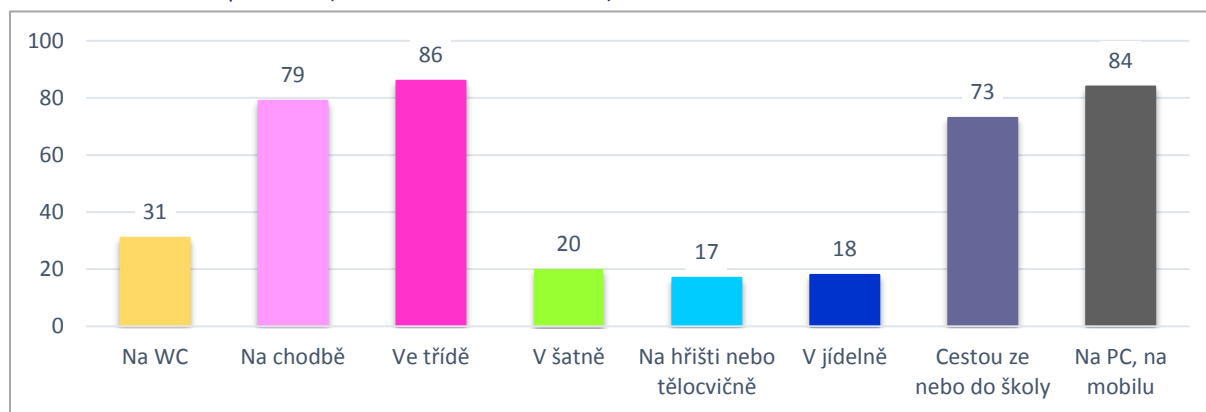

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Návazně bylo zjišťováno, v jaké míře se žáci stali svědky fyzického ubližování jiné osobě v rámci školního prostředí (kamarádi, spolužáci). Zatímco necelých dvacet procent žáků se stalo obětí ubližování, svědkem ubližování kamarádovi či spolužákovi byli již dvě pětiny dotázaných školáků. Žáci byli opět dotazováni, o jaký druh ubližování se jednalo. Nejčastěji se opět jednalo o „ubližování psychické“ (47 % žáků), dále 33 % žáků označilo odpověď „fyzické ubližování“ a zbylých 20 % označilo odpověď „na sociálních sítích“. Podíl jednotlivých forem nežádoucích zásahů do osobní integrity žáků potvrzuje, že patrně významně rozšířené psychické ubližování v řadě případů postrádá svědky a jedná se mnohdy jen o „skrytý vztah“ mezi útočníkem a poškozeným. Za zmínku stojí, že svědkem kybernetické šikany je výraznější podíl respondentů. Patrný je zde nový fenomén sociálních sítí a aktivit mladé generace ve virtuálním prostředí i prostřednictvím větších komunit s významnějším prvkem interakce mezi jednotlivými uživateli moderních komunikačních prostředků.

Dílčí proměna je u svědků zjevná ve vnímaném místě ubližování. V souladu s předchozím vyhodnocením se významně více než u přímé osobní zkušenosti vyskytuje svědectví ubližování v kyberprostoru. Dominantní i nadále zůstávají hlavní školní prostory (třída, chodba), na významu však nabývá ubližování cestou do a ze školy.

Graf 5: Kde ubližování probíhalo (svědci – žáci základních škol)?

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Tato série otázek byla zakončena dotázním se žáků, kteří byli svědkem ubližování, zda napadenému pomohli či nějak jinak v krizové situaci zasáhli. Otázka byla otevřená a respondenti se mohli vyjádřit zcela dle vlastní volby. Pouze velmi nízký počet dotázaných nikterak na ubližování kamarádovi či spolužákovi nereagoval a pouze přihlížel (8,5 % ze svědků ubližování). Naprostá většina svědků však uvádí, že se nějakým způsobem pokusila zareagovat.

Závěrem podkapitoly uvádíme zjištění, že přibližně devět procent dotázaných žáků pociťuje obavy ze svých spolužáků. Shodný počet dotázaných na otázku vůbec neodpověděl. Tuto skupinu je tedy možné označit za potenciálně ohroženou šikanou, resp. zde existují obavy z kontaktu s osobami - vrstevníky, se kterými žák přichází každodenně do kontaktu ve školním prostředí.

3.4.4 Zkušenosti cílové skupiny s útoky proti majetku

V předchozí sérii otázek byli žáci základních škol tázáni na existenci ubližování vůči vlastní osobě. Na uvedená zjištění navazuje anketa obdobnou otázkou zaměřenou na úmyslné poničení majetku žáků spolužákem. Tuto negativní zkušenost již během své školní docházky zaznamenala téměř přesně polovina školáků.

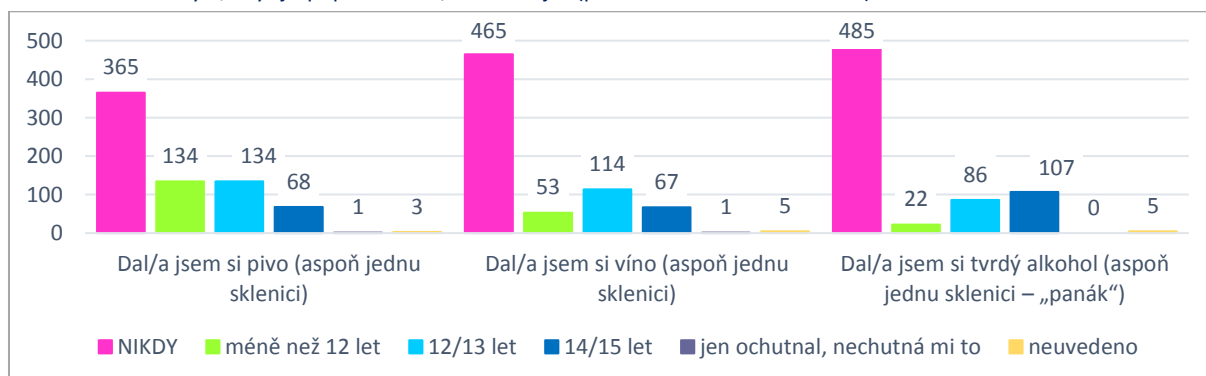
Ještě výraznější je počet žáků, kterým byla během školní docházky nějaká osobní věc ve škole odcizena. Je tedy zjevné, že útoky proti majetku jsou ve školním prostředí poměrně časté a zaslouží si, stejně jako nejrůznější formy ubližování, cílenou pozornost a přijetí vhodných opatření k eliminaci jevů tohoto typu. Význam problematiky potvrzuje též skutečnost, že se ke krádeži ve školním prostředí přiznala plná desetina dotázaných žáků (anketa byla striktně anonymní).

3.4.5 Vztah cílové skupiny k návykovým látkám

V klíčovém oddílu této vložené části analýzy věnované cílové podskupině „Žáci základních škol“ je rozpracována hlavní tematika problematiky – vztah a zkušenosti s drogami a dalšími návykovými látkami. Ve vstupní otázce dotazovaní uváděli věk jejich první zkušenosti se základními typy nejdostupnějších návykových látek. Pro správné pochopení kontextu je nutné zopakovat, že ankety se zúčastnili žáci 5. – 9. třídy základní školy, tedy děti ve věku 11 – 15 let (každá ze tříd je početně zastoupena rovnoměrně).

Nejprve se respondenti vyjadřovali k osobním zkušenostem s ochutnáním alkoholu. Nejčastěji žáci konstatovali, že alkohol ještě nikdy neochutnali. Pivo ochutnalo celkem 134 žáků mezi 12. až 13. rokem a dalších 134 žáků, kteří nedovršili 12 let. Pouze jeden žák pivo ochutnal a nechutnalo mu. Víno nikdy neochutnalo celkem 465 žáků, dalších 114 žáků víno ochutnalo mezi 12. a 13. rokem. Mezi 14. až 15. rokem ochutnalo víno dalších 67 žáků. Tvrdý alkohol neochutnalo celkem 485 žáků, dalších 107 žáků ho ochutnalo mezi 14. až 15. rokem. Je tedy patrná poměrně značná tolerance k nejdostupnějším druhům alkoholu, typicky k pivu, a to již u dětí na přelomu prvního a druhého stupně základní školy.

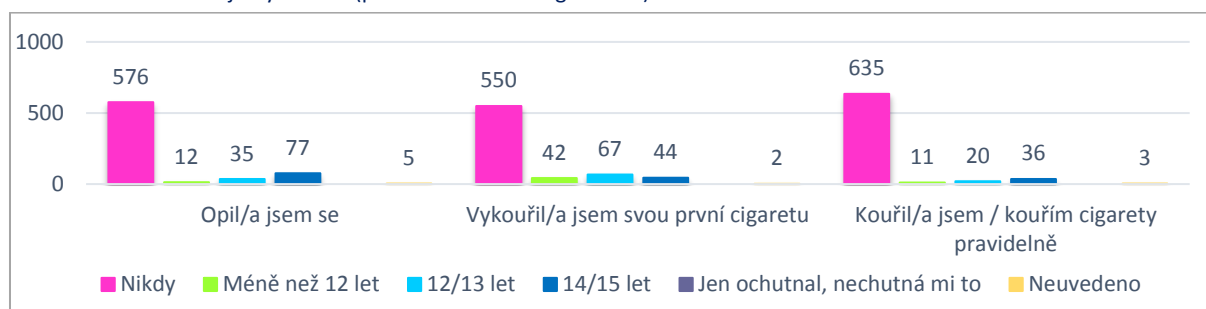
Graf 6: Kolik let ti bylo, když jsi poprvé udělal/a následující (první zkušenosti s alkoholem)?

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

V závěrečné otázce dotýkající se alkoholu žáci uváděli své zkušenosti s vyšší intenzitou konzumace alkoholu, tedy opití se. Plných 17 procent respondentů se do svých 15. narozenin alespoň jednou opilo (124 žáků). Dokonce více než pětina žáků základních škol do patnácti let vykouřila i svou první cigaretu; poměrně značný podíl z tohoto počtu svou první zkušenost uvádí před dovršením třinácti let. Počínající závislost je pak možné poměrně spolehlivě identifikovat u žáků, kteří uvádějí, že cigarety kouří pravidelně. K tomuto návyku se přihlásilo 11 % respondentů. Pravidelné kouření cigaret je častější u starších ročníků. V rámci definovaných věkových kategorií lze dovést dvojnásobný nárůst počtu pravidelných kuřáků mezi žáky základních škol v průběhu každých dvou let.

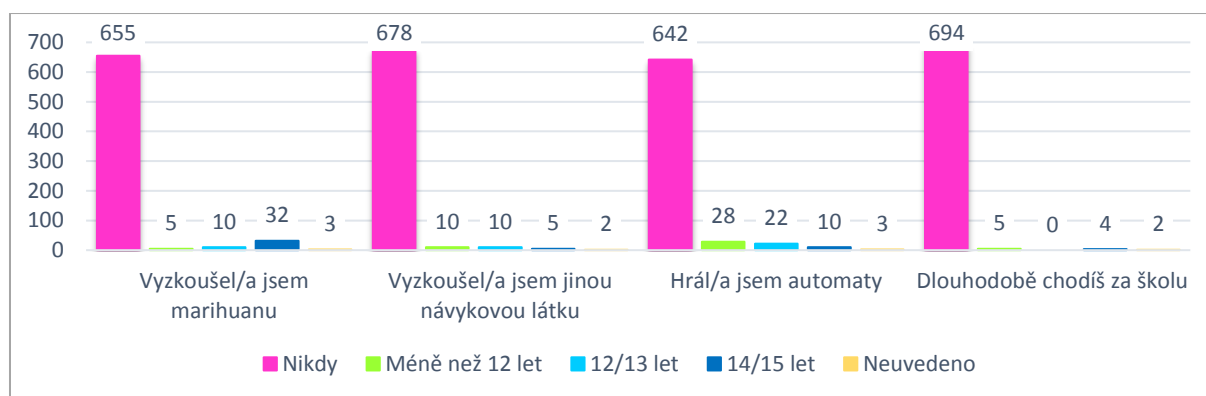
Graf 7: V kolika letech jsi vyzkoušel (první zkušenosti s cigaretami)?

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

K dalším nejčastějším závislostem v současné české společnosti směřuje čtveřice otázek stejné koncepce a se zaměřením na další drogy, gambling a záškoláctví. Necelých sedm procent žáků se dostane do přímého uživatelského kontaktu s marihuanou. První takovou zkušenost respondenti uvádí až v posledních ročnících povinné školní docházky. Přibližně 3,5 % dotázaných vykazuje ještě na základní škole zkušenost i s jinými (tzv. „tvrdými“) drogami. Stejně jako v rámci dospělé společnosti, též mezi dětmi je zaznamenána poměrně značná prvotní zkušenost s herními automaty. Na těchto zařízeních hrálo ještě před koncem základní školy 8,5 % školáků. Naopak dlouhodobé chození tzv. „za školu“ není ve zkoumaném vzorku příliš časté, vyskytuje se zcela ojediněle.

Graf 8: V kolika letech jsi vyzkoušel (první zkušenosti s dalšími aspekty závislosti)?

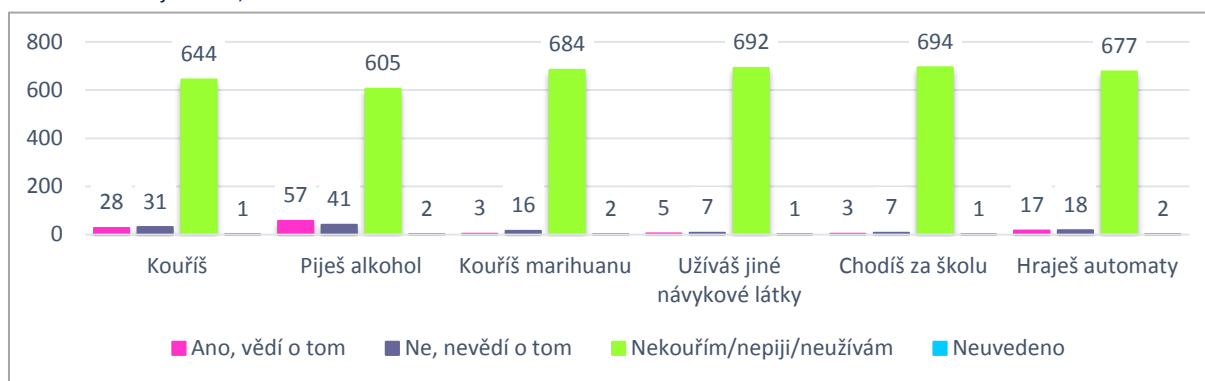

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Za zdůraznění stojí informace, že část žáků (cca 3 %) uvádí, že drogy je možné získat přímo ve škole. V blízkosti domova může sehnat tyto látky téměř 9 % žáků; více než 14 % dětí zná jiná místa, kde jsou drogy distribuovány.

Oddíl koncový na různé druhy závislosti uzavírá otázka vztahu rodičů k rizikovými činnostem svých dětí. Bez dalšího komentáře, který je vyhrazen spíše návrhové části „Komunitního plánu“ uvádíme, že o zkušenostech s pravidleným kouřením ví přibližně polovina rodičů mladých kuřáků. Stejný podíl je uváděn u hraní automatů. U alkoholu je vědomost o jeho užívání mezi rodiči dětských pijáků ještě vyšší, přibližně na úrovni tří pětin vzorku pravidelných uživatelů. Užívání jiných návykových látek a chození za školu zůstává před rodiči povětšinou v tajnosti, jedná se však o příliš nízké počty relevantních odpovědí pro možnost zobecnění.

Graf 9: Vědí tvoji rodiče, že...

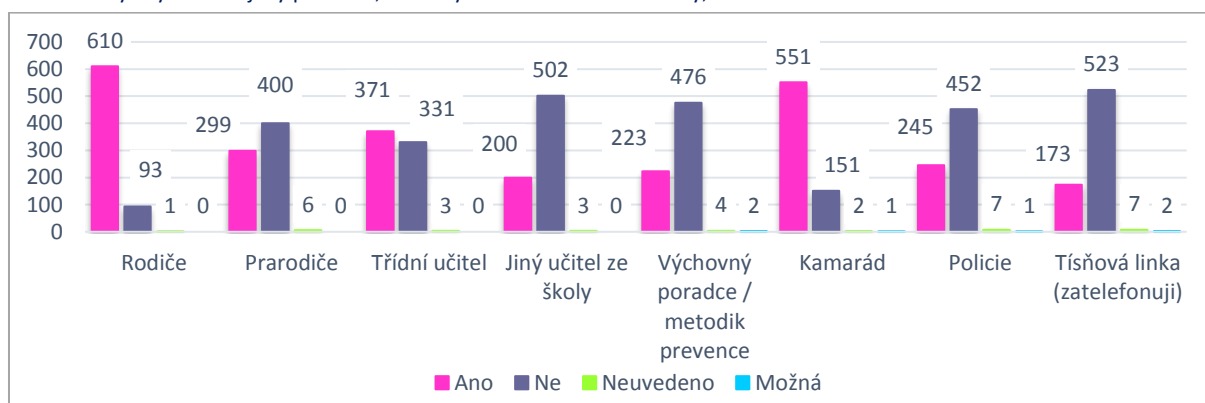

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

3.4.6 Způsob řešení osobní krizové situace

Na samý závěr vloženého oddílu zaměřeného na problematiku drog a závislostí uvádíme přehled preferovaných způsobů řešení krizových situací, se kterými se mohou žáci základních škol nejen v souvislosti s drogovou problematikou setkat. Nejvyšší úroveň důvěry vkládají žáci přirozeně do svých rodičů, kterým by se svěčila naprostá většina dotázaných. Obdobně široká skupina je zvyklá probírat problémy se svými vrstevníky a kamarády.

Graf 10: Když bys měl nějaký problém, se kterým si nebudeš vědět rady, na koho se obrátíš?

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Přibližně třetina dotázaných by byla v případě potřeby připravena řešit vzniklé či hrozící problémy na úrovni školy – za pomoci některého z učitelů, případně v součinnosti s výchovným poradcem. Ještě větší důvěru, více než nadpoloviční, mají pak třídní učitelé. Právě jejich prostřednictvím může být patrně nejen z preventivního hlediska řešena řada hrozících rizik. Na institucionální úrovni byla přibližně u třetiny dotázaných zmíněna policie. Tísňovou linku by ve vhodném případě volila jen čtvrtina žáků druhého stupně základních škol.

3.5 Návrh na zlepšení situace cílové skupiny „Rodina, děti a mládež“

Standardně je v závěru oddílu věnovaného cílové skupině „Rodina, děti a mládež“ uvedeno shrnutí v podobě návrhů na zlepšení situace příslušníků této specifické cílové skupiny. Podkladem pro dále uvedené možnosti rozvoje sítě sociálních služeb jsou výstupy z výše uvedených závěrů této analýzy a dále pak výsledky z jednání s poskytovateli příslušných sociálních služeb a zástupci zadavatele dokumentu.

Jako vstupní část do problematiky je zvolen bodový přehled návrhů na zlepšení situace ze strany respondentů dotazníkového šetření, kteří měli možnost vyjádření na libovolné téma týkající se řešené problematiky. Několik dotazovaných prezentovalo následující názory:

- zajištění volnočasového zařízení pro děti v Ervěnicích,
- zprostředkování aktivit pro volný čas dětí předškolního věku,
- spravedlivé rozdělení sociálních dávek,
- zajištění bezpečnosti na veřejných prostranstvích – v ulicích a parcích,
- náprava znečištěného prostředí – odpadky a psí výkaly,
- více výletů a zážitků i mimo nízkoprahové zařízení (dětský klient),
- strach z konce malého denního stacionáře,
- pomoc s oddlužením,
- poradenství partnerského soužití,
- pomoc s výchovou dětí.

Dále jsou pro tuto kapitolu relevantní další závěry prezentované výše (uvádíme stručný přehled nejdůležitějších):

- Přibližně dvě třetiny uživatelů sociálních služeb rovněž čerpá některou ze sociálních dávek.
- Z celkového počtu uživatelů sociálních služeb podléhá exekuci přibližně 30 % respondentů. Exekucemi jsou častěji postiženy větší rodiny a domácnosti, což s sebou nese nežádoucí dopad exekucí na větší okruh osob.
- Více než polovina respondentů eviduje nesplacené dluhy. Finanční problémy a dluhy jsou rovněž nejčastěji uváděným životním problémem cílové skupiny. U vícečetných rodin se exekuce vyskytují častěji. Nesplacené dluhy tvoří velkou zátěž též pro nejmenší domácnosti.
- Nejčastěji zástupci cílové skupiny využívají poradenských sociálních služeb (kariérní poradenství, výchovné poradenství). Zájem je též o služby související s hlídáním malých dětí, volnočasové aktivity a vzdělávání.
- Jen přibližně pětina příslušníků cílové skupiny poptává některou sociální službu a nenachází vhodného poskytovatele. Požadovány jsou služby různého typu bez možnosti zobecnění.
- Jako nejvhodnější informační kanál pro prezentaci možností poskytovatelů sociálních služeb se jeví přímý kontakt s poskytovateli. Akcentována je přímá komunikace s konkrétním pracovníkem (vzájemná důvěra). Touto cestou čerpá informace většina cílové skupiny. Webové stránky a další informační kanály jsou využívány řidčeji.
- V rámci podskupiny „Žáci základních škol“ lze definovat poměrně rozsáhlou skupinu dětí ohrožených vznikem sociálně patologického jevu. V této souvislosti se jeví jako důležitá možnost efektivní komunikace s rodiči (dostatečná odborná podpora pro možné odhalení a řešení rizikových situací ze strany poskytovatelů sociálních služeb) a třídními učiteli. Právě rodiče a třídní učitele byli cílovou skupinou dominantně označováni jako nejvíce důvěryhodní pro možnost řešení problematických životních situací.

4 Senioři

Třetí základní cílovou skupinou pro zpracování „Komunitního plánu“ i této analýzy jsou „Senioři“. Bez další specifikace se jedná o osoby, které dosáhly věku 65 let. Tato cílová skupina má s ohledem na dosažený věk častější zdravotní potíže, ztrátu dosavadního příjmu z aktivní pracovní činnosti či s ohledem na přirozené změny v rodinných vztazích celou řadu velmi specifických potřeb. Ty by se ideálně měly odrazit v nabídce sociálních služeb. Potřeby cílové skupiny „Senioři“ prezentuje následující oddíl „Analýzy uživatelů“. Podkladem pro definované výstupy je především provedená anketa mezi 63 seniory, kteří užívají sociální služby na území ORP Chomutov.

Tabulka 24: Věková struktura cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“

Cílová skupina	0 – 14 let	15 – 18 let	19 – 64 let	65 let a více	Celkem
Senioři	0	0	0	63	63

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Podobně jako u předchozí cílové skupiny i mezi seniory – respondenty významně převažují ženy (43 respondentek) nad muži (18 zapojených osob), u dvou osob nebylo v dotazníku pohlaví respondenta uvedeno. Důvody mohou být spatřovány zejm. v průměrně vyšším věku dožití u žen a návazné potřebě pomoci ze sítě sociálních služeb. Ve zkoumaném vzorku převažují klienti s bydlištěm v Jirkově a okolí (28 respondentů), 22 spolupracujících seniorů je svým bydlištěm evidováno v Chomutově či okolních obcích (zbývající své bydliště neuvedli či odmítli sdělit).

4.1 Životní úroveň dotázaných uživatelů (Senioři)

4.1.1 Zajištění bytových potřeb (Senioři)

Z primárního hlediska zajištění bytových potřeb je skupina respondentů v seniorském věku rozdělena do dvou základních typů. Přibližně jedna polovina stále bydlí ve vlastním bytě či ojedinele rodinném domě, popřípadě stále udržuje nájemní vztah v městském bytě nebo standardním komerčním nájemním bytě. Druhá polovina respondentů pak již využívá pobytových sociálních služeb. Z větší části v domovech pro seniory, významně jsou zastoupeny rovněž domy a byty se zvláštním režimem.

Tabulka 25: Způsob zajištění bytových potřeb u cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“

Typ ubytování	Počet respondentů
Osobní vlastnictví	23
Pronájem	10
Dům se zvláštním režimem	9
Domov pro seniory	21

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

4.1.2 Počet osob žijících ve společné domácnosti (Senioři)

Více než dvě třetiny oslovených respondentů již žije osamoceně (jednočlenná domácnost), zbývající senioři žijí obvykle se svým životním partnerem. Vícečetné domácnosti se v průzkumu vůbec nevyskytují. V korelaci se způsobem bydlení žijí dvoučlenné domácnosti z větší části stále ve vlastním bytě či nájmu. Několik párů však spolu obývá i domovy pro seniory. Pro jednočlenné domácnosti je naopak typické využívání služeb domů a bytů se zvláštním režimem, případně domovů pro seniory.

Tabulka 26: Počet osob v domácnosti u cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“

Počet osob v domácnosti	Počet respondentů
1 osoba	38
2 osoby	16
Neuvedeno	9

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

4.1.3 Finanční situace domácnosti (Senioři)

Pobírání sociálních dávek (za sociální dávku není v této souvislosti považován starobní důchod) přiznává přibližně 30 procent seniorů. Příjemci sociálních dávek jsou prakticky ve všech případech uživateli bytů se zvláštním určením. Rovněž typicky osoby žijící v nájemních bytech uspokojují část svých hmotných potřeb prostřednictvím sociálních dávek. Naopak mezi obyvateli domovů pro seniory se vyskytují pouze senioři, kteří sociální dávky nepobírají. Zde je proto možné dovodit určitou finanční nedostupnost tohoto typu pobytové služby pro seniory s menším finančním příjmem.

Tabulka 27: Pobírání sociálních dávek u cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“

Vztah k pobírání sociálních dávek	Počet respondentů
Ano, sociální dávky pobírám	19
Ne, sociální dávky nepobírám	43
Neuvedeno	1

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Významná odchylka oproti ostatním cílovým skupinám je v pozitivním duchu patrná ve vztahu k exekucím a dluhům seniorů. Exekuce totiž dopadá pouze na dva zástupce této cílové skupiny zařazené do sociologického šetření.

Tabulka 28: Exekuce u cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“

Vztah k exekucím	Počet respondentů
Ano, na můj majetek je uvalena exekuce	2
Ne, na můj majetek exekuce uvalena není	59
Neuvedeno	2

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Prakticky shodný může být komentář ve vazbě k existujícím nesplaceným dluhům. Zde je evidován pouze jediný senior s nesplacenými dluhy (a zároveň s exekucí). Tento pozitivní stav lze patrně přičítat nemožnosti cílové skupiny se v průběhu předchozího produktivního života nepřiměřeně zadlužit (změny trendů ve společnosti u mladších ročníků – hypotéky, spotřebitelské úvěry, život na dluh, absence dlouhodobé nezaměstnanosti v profesní kariéře současných seniorů, pravidelný důchod), odlišnému sociálnímu prostředí, ze kterého senioři zapojení do ankety pocházejí, případně zcela odlišný osobní vztah k zadlužování u starší generace. Pro potřeby této cílové skupiny se tedy problematika dluhů a exekucí v současné době nejeví jako prioritní.

Tabulka 29: Dluhy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“

Vztah k dluhům	Počet respondentů
Ano, eviduji nesplacené dluhy	2
Ne, žádné nesplacené dluhy nemám	59
Neuvedeno	2

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

4.1.4 Nejvíce vnímané a pociťované problémy (Senioři)

Rovněž vnímané problémy seniorské cílové skupiny jsou odlišné oproti ostatním posuzovaným cílovým skupinám v „Analýze uživatelů“. Zcela dominující jsou starosti seniorů se zdravotním stavem, následky nemocí či celkově se zdravotními problémy způsobenými stářím. Obdobně je možné přiřadit i odpovědi z kategorie „Rodinné problémy“, které jsou rovněž pro cílovou skupinu obvyklé (ovdovění, nemoc manžela a dalších rodinných příslušníků).

Tabulka 30: Vnímané problémy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“

Typ vnímaného problému	Četnost odpovědi
Bydlení	0
Finanční problémy	4
Rodinné problémy	3
Zdravotní potíže	26
Jiné problémy	8
Neuvedeno, žádné problémy	22

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Mezi zbývajícími problémy jsou jmenovány zejména kapacitní nedostatky v domovech pro seniory, dalších pobytových zařízeních a nemocnicích, zmiňován je rovněž chybějící denní stacionář pro seniory. Ve vztahu k personálním nedostatkům uvádějí senioři jednotlivě nedostatek pečovatelek nebo nedostatečnou zdravotní péči. Zajímavým podnětem může být uváděná nedostatečná informovanost o možnostech pro seniory.

4.2 Využívané a chybějící sociální a související služby (Senioři)

Okruh respondentů z cílové skupiny je tvořen klienty sedmi poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb zaměřených na seniory. Největší zastoupení pak mají městské příspěvkové organizace měst Chomutova a Jirkova, pro které je práce se seniory jednou z hlavních náplní činnosti. Rovněž z kapacitního hlediska se jedná o dominantní poskytovatele sociálních služeb pro seniory na území ORP Chomutov.

Tabulka 31: Poskytovatelé sociálních a souvisejících služeb u cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“

Název poskytovatele	Adresa provozovny	Místní působnost	Dotazovaní klienti
Magistrát města Chomutova, Odbor sociálních věcí (Oddělení terénní sociální práce)	Zborovská 4602, 430 01 Chomutov	ORP Chomutov	1
Městský úřad Jirkov, Odbor sociálních věcí a školství	nám. Dr. Edvarda Beneše 1, 431 11 Jirkov	Jirkov	3
Sociální služby Chomutov, příspěvková organizace	Písečná 5062, 430 04 Chomutov	ORP Chomutov	18
Úřad práce ČR, kontaktní pracoviště krajské pobočky v Ústí n. L. – Chomutov	Husovo náměstí 38, 430 03 Chomutov	ORP Chomutov	4
Klub aktivních seniorů	Chomutovská 409, 431 11 Jirkov	Jirkov	4
Domov harmonie a klidu s.r.o.	Pod Břízami 5598, 430 04 Chomutov	ORP Chomutov	2
Městský ústav sociálních služeb Jirkov, příspěvková organizace	U Dubu 1562, 431 11 Jirkov	Jirkov	31

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Bližší informace o poskytovatelích a nabídce poskytovaných sociálních a souvisejících služeb jsou uvedeny v dokumentu „Analýza poskytovatelů“, který je součástí širšího kontextu „Komunitního plánu“.

4.2.1 Využívané sociální a související služby cílovou skupinou „Senioři“

Okruh služeb využívaných seniory je poměrně úzký a vyplývá především z homogenních potřeb cílové skupiny. Nejvíce zapojených respondentů využívá pobytových a také dalších nabízených služeb v domovech pro seniory a obdobných zařízeních pobytového typu. Druhý hlavní okruh služeb pro seniory vyplývá z pečovatelských služeb ambulantního charakteru. Do těchto služeb jsou vedle přímé osobní péče zahrnuty též další doprovodné služby ulehčující seniorům život (stravování, rozvoz obědů, úklid bytu, osobní hygiena, doprovod k lékaři, dohled, nákupy, pomoc při prostorové orientaci apod.).

Tabulka 32: Využívané sociální a související služby u cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“

Typ využívané sociální a související služby	Četnost odpovědi
Odborné sociální poradenství a sociální práce	4
Domov pro seniory, pobytové služby	22
Pečovatelské a související služby	13

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Cílová skupina „Senioři“ využívá sociální a související služby poskytované jiným než svým „mateřským“ poskytovatelem velmi omezeně. Pokud se tak již děje, jedná se obvykle o pečovatelskou péči v domácím prostředí a pomoc s provozem domácnosti. Několik respondentů rovněž uvedlo, že již mají podanou žádost o umístění do domova pro seniory.

Tabulka 33: Využívání sociálních a souvisejících služeb u dalších poskytovatelů cílovou skupinou (respondentů ankety) „Senioři“

Využívání dalších sociálních a souvisejících služeb	Četnost odpovědi
Ano, jsem uživatelem služeb u dalších poskytovatelů	10
Ne, další služby nevyužívám	28
Neuvedeno	25

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

4.2.2 Chybějící sociální a související služby pro cílovou skupinu „Senioři“

Z identifikace chybějících služeb pohledem dotázaných seniorů vyplývá, že pro tuto cílovou skupinu je struktura a kapacita sociálních a souvisejících služeb nastavena na území ORP dostatečně. Požadavky na rozšíření či úpravu spektra služeb jsou jen ojedinělé. V takových případech je zmiňován požadavek na bezbariérové zařízení pro seniory, potřeba intenzivněji řešit zdravotní stav či finanční problémy.

Tabulka 34: Chybějící sociální a související služby pro cílovou skupinu (respondentů ankety) „Senioři“

Chybějící sociální a související služby	Četnost odpovědi
Pociťovaná potřeba rozšíření či doplnění sítě služeb	4
Žádná sociální služba neschází	12
Bez odpovědi	47

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Zároveň je ale nutné upozornit, že cílovou skupinu tvoří především senioři, kteří jsou z velké části klienty pobytových zařízení poskytujících sociální a související služby. Výše zmíněný nedostatek kapacit

v domovech pro seniory a obdobných zařízeních je proto nutné akcentovat, i přes zdánlivou skutečnost, že cílová skupina tyto služby nepoptává (viz srovnání se zaznamenanou poptávkou u cílové skupiny „Občané ostatních obcí“).

4.3 Informovanost cílové skupiny „Senioři“ o sociálních a souvisejících službách

Díličí specifika seniorské cílové skupiny jsou zřejmá též z analýzy informačních kanálů, kterými klienti získávají informace o dalších sociálních a souvisejících službách. Převažující je zde rodinná opora, která seniorům pomáhá získat potřebné informace a poskytnout základní orientaci v nabídce sociálních a souvisejících služeb. Důležité je rovněž zapojení samotných poskytovatelů. Též u této skupiny je patrná důležitost aspektu vzájemné důvěry s personálem poskytovatelů; řada respondentů v odpovědi uvedla jméno či pozici konkrétního zaměstnance, který vedle poskytování služeb pomáhá též s informovaností seniora.

Tabulka 35: Využívané informační kanály o poskytovaných službách cílovou skupinou (respondenty ankety) „Senioři“

Preferovaný informační kanál	Četnost odpovědi
Poskytovatelé sociálních a souvisejících služeb	16
Webové prezentace, sociální sítě	3
Rodinní příslušníci, přátelé	20
Jiné informační kanály	6
Neuvedeno	26

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Mezi ostatními informačními kanály převažují informace od lékařů a ze zdravotnických zařízení. Ojedinele byly jmenovány Jirkovské noviny a televizní vysílání. Respondenti navrhují úpravy v informování jen výjimečně (lepší informovanost od lékařů, více letáčků).

4.4 Návrh na zlepšení situace cílové skupiny „Senioři“

Stejně jako na konci ostatních oddílů věnovaných specifickým cílovým skupinám, i v případě „Seniorů“ je na závěr díličí analýzy uvedeno stručné shrnutí zjištěných dat a jejich interpretace do podoby návrhů na zlepšení situace cílové skupiny.

Jako vstupní část do problematiky je zvolen bodový přehled návrhů na zlepšení situace ze strany respondentů dotazníkového šetření, kteří měli možnost vyjádření na libovolné téma týkající se řešené problematiky. Několik dotazovaných prezentovalo následující názory a požadavky:

- zlepšení informovanosti o aktuálních sociálních službách,
- poradenství pro řešení životních situací,
- propojení služeb domova pro seniory a domova pro osoby se zdravotním postižením,
- zajištění přepravy seniorů s pohybovými obtížemi a vozíčkáře,
- zkrácení čekací doby na přijetí do domova pro seniory – nedostatečná kapacita domovů pro seniory,
- vhodné by bylo navýšení počtu pečovatelek a domovů pro seniory, resp. zajištění vyšší dostupnosti této péče,
- uváděna byla nespokojenost s nepořádkem a nočním hlukem v okolí domova pro seniory (údajně způsobováno sociálně nepřizpůsobivými osobami),
- uvítána by byla možnost, pokud by v domově pro seniory převažovali aktivnější senioři,
- rozšíření možností domova pro seniory o zařízení pro přepravu vozíčkářů s ohledem na možnost rozšíření účasti na výletech a soutěžích v jiných obcích,

- jako nepříjemná je vnímaná nutnost objednávání u lékaře.

Dále jsou pro tuto kapitolu relevantní další závěry prezentované výše (uvádíme stručný přehled nejdůležitějších):

- Respondenti z cílové skupiny jsou zejména stávajícími klienty domovů pro seniory a uživateli pečovatelských služeb usnadňujících péči o domácnost a řešení základních životních potřeb seniorů.
- Část dotázaných seniorů, která nevyužívá služeb poskytovatelů pobytových služeb, povětšinou bydlí ve vlastním bytě, pronájem bytů je využíván méně často. Obvykle se jedná o samostatně žijící osoby, jen menší část dotazovaných stále žije se svým životním partnerem ve společné domácnosti. Vícečetné domácnosti v anketě zastoupeny nejsou.
- V základních sledovaných aspektech není ekonomická situace seniorů zásadně problematická, resp. nelze sledovat (jako u ostatních skupin) větší problémy s řešením dluhů či upadnutím do exekuce. Tyto jevy se ve zkoumané skupině téměř nevyskytují. Též jen menší podíl respondentů pobírá vedle starobního důchodu nějaké sociální dávky.
- Senioři se nejvíce potýkají se zdravotními problémy, případně s problémy spojenými přirozeně s vyšším věkem.
- Opakovaně (v různých souvislostech) je zmiňována nízká kapacita domů pro seniory, případně dlouhé čekací doby na umístění klientů do pobytové péče.
- Senioři jen zřídka využívají služeb jiných poskytovatelů sociálních služeb.
- Klíčovou roli v informovanosti seniorů o poskytovaných sociálních a souvisejících službách sehrávají rodinní příslušníci. Velký vliv má při předávání informací rovněž osobní vztah klientů s konkrétními pracovníky poskytovatelů služeb.

5 Osoby se zdravotním postižením

Poslední analyzovanou cílovou skupinou jsou „Osoby se zdravotním postižením“. Do této kategorie jsou podřazeny osoby, které se potýkají s handicapem fyzickými, psychickými nemocemi, chorobami chronickými a dalšími zdravotními obtížemi. Jedná se tedy o cílovou skupinu mimořádně různorodou, z čehož vyplývají i odlišné potřeby jednotlivých respondentů. Základem pro bližší představení cílové skupiny „Osoby se zdravotním postižením“ je analýza 65 vyplněných dotazníků. Naprostá většina členů cílové skupiny spadá do produktivního věku, děti a senioři jsou zastoupeni jen okrajově.

Tabulka 36: Věková struktura cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“

Cílová skupina	0 – 14 let	15 – 18 let	19 – 64 let	65 let a více	Celkem
Osoby se zdrav. postižením	1	0	56	8	65

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Zastoupení pohlaví mezi respondenty z této cílové skupiny je relativně srovnatelné. Převažují ženy (39 osob), muži odevzdali 26 vyplněných dotazníků. Také mezi oslovenými osobami se zdravotním postižením převažují občané Chomutova či okolních obcí (43 dotazovaných), občané Jirkova a okolních spádových obcí jsou zastoupeni 16 osobami.

5.1 Životní úroveň dotázaných uživatelů (Osoby se zdravotním postižením)

5.1.1 Zajištění bytových potřeb (Osoby se zdravotním postižením)

Zcela převažujícím způsobem zajištění bytových potřeb je pro tuto cílovou skupinu bydlení ve vlastním bytě, přičemž značná část respondentů bydlí v bytech družstevních. Více než u ostatních cílových skupin se vyskytuje rovněž bydlení ve vlastním rodinném domě. Pronájemem bytu zajišťuje své bydlení přibližně 14 procent dotázaných. Ve vzorku respondentů jsou zastoupeni též obyvatelé domovů pro osoby se zdravotním postižením. Z uvedeného je patrné, že zapojení zástupci cílové skupiny mají bydlení řešeno ve většině případů velmi stabilně (v porovnání s ostatními cílovými skupinami nejvyšší míra stability). Jiné formy ubytování využívá jen okrajová část dotázaných. Alternativními způsoby jsou ubytování na ubytovně, u příbuzných, případně v bytě zvláštního určení.

Tabulka 37: Způsob zajištění bytových potřeb u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“

Typ ubytování	Počet respondentů
Osobní vlastnictví	41
Pronájem	9
Ubytovna	2
Domov pro osoby se zdravotním postižením	7
Jiný způsob bydlení	4
Neuvedeno	2

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

5.1.2 Počet osob žijících ve společné domácnosti (Osoby se zdravotním postižením)

Jádro vzorku cílové skupiny tvoří osoby žijící v malých domácnostech o dvou či třech členech (přibližně polovina ze všech respondentů). V naprosté většině se jedná o domácnosti o dvou dospělých osobách, děti jsou v rodinách tohoto typu zastoupeny jen v několika případech. Zaznamenány jsou rovněž rodiny s oběma rodiči a dospělým dítětem odkázaným na péči. Zároveň je pro tento typ respondentů typické, že žijí ve vlastním bytě (vč. družstevního vlastnictví) či rodinném domě.

Pod možností „Neuvedeno“ je zahrnuto též sedm uživatelů domů pro osoby se zdravotním postižením. Tyto osoby lze tedy považovat za žijící v jednočlenných domácnostech. Ostatní domácnosti s jediným členem nevykazují příliš jednotlících znaků. Uvést je možné jen to, že u těchto respondentů je větší míra zastoupení bydlení v nájemných bytech.

Tabulka 38: Počet osob v domácnosti u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“

Počet osob v domácnosti	Počet respondentů
1 osoba	18
2-3 osoby	33
4-5 osob	5
Neuvedeno	9

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

5.1.3 Finanční situace domácnosti (Osoby se zdravotním postižením)

S ohledem na základní charakteristiku cílové skupiny bylo možné předpokládat, že využívání sociálních dávek bude v tomto případě obvyklým způsobem pro alespoň částečné řešení finanční situace. Předpoklad je možné potvrdit konstatováním, že dvě třetiny dotázaných „Osob se zdravotním postižením“ sociální dávky skutečně pobírá.

Tabulka 39: Pobírání sociálních dávek u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“

Vztah k pobírání sociálních dávek	Počet respondentů
Ano, sociální dávky pobírám	43
Ne, sociální dávky nepobírám	19
Neuvedeno	3

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Odlišnost popisované cílové skupiny od ostatních v „Analýze uživatelů“ rozebíraných (zejm. ve vztahu k „Osobám v krizové situaci“ a „Rodinám, dětem a mládeži“) je zřejmá též z hlediska existující exekuční situace. Do problémů tohoto typu se aktuálně dostalo jen necelých 8 % členů cílové skupiny zapojených do ankety. Nežádoucí efekty plynoucí z povinností exekvovaného dlužníka tedy nespádají do hlavního okruhu problémů tížících tuto cílovou skupinu na území ORP Chomutov.

Tabulka 40: Exekuce u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“

Vztah k exekucím	Počet respondentů
Ano, na můj majetek je uvalena exekuce	5
Ne, na můj majetek exekuce uvalena není	57
Neuvedeno	3

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Přes výše uvedené je i u této cílové skupiny vhodné nadále sledovat vývojové trendy, případně podpůrně poskytovat odborné dluhové poradenství a pracovat na zvyšování finanční gramotnosti. Ve skupině je již totiž větší počet (necelá pětina) respondentů, kteří mohou být dluhovou problematikou ohroženi (tzn. evidují nesplacené dluhy). Zvýšené riziko pak vnímáme především u osob, které nemají zajištěné stabilní bydlení.

Tabulka 41: Dluhy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“

Vztah k dluhům	Počet respondentů
Ano, eviduji nesplacené dluhy	12
Ne, žádné nesplacené dluhy nemám	49
Neuvedeno	4

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

5.1.4 Nejvíce vnímané a pocítované problémy (Osoby se zdravotním postižením)

Různorodost cílové skupiny se plně projevuje u definování nejvíce vnímaných problémů, které trápí oslovené zástupce osob se zdravotním postižením. Zatímco u předchozích cílových skupin bylo možné odpovědi zařadit do standardizovaných kategorií (nejčastěji finanční problémy, dluhy, zajištění bydlen), u osob se zdravotním postižením je jmenována dlouhá řada individuálních problémů, které se příliš neopakují a jsou specifické pro jednotlivé typy postižení. Mezi ostatními problémy dominují starosti se zdravím.

Tabulka 42: Vnímané problémy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“

Typ vnímaného problému	Četnost odpovědi
Bydlení	3
Finanční problémy	5
Rodinné problémy	1
Zdravotní potíže	11
Jiné problémy	24
Neuvedeno, žádné problémy	21

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

S ohledem na značný počet specifických odpovědí jsou reakce tohoto typu pro lepší přehlednost roztrženy do dalších podkategorií. Návazně jsou uvedeny jen formálně upravené konkrétní reakce účastníků ankety. Tyto podněty je nutné brát v úvahu jako velmi cenné pro další zpracování strategické části „Komunitního plánu“. Členové cílové skupiny uvádějí následující problémy, se kterými se především v souvislosti se svým postižením (či postižením rodinného příslušníka) nejvíce potýkají:

- **Chybějící pobytová zařízení – tj. podpora pro rodiny pečující o postižené:** společné umístění rodičů a postiženého dítěte v jednom zařízení (lepší možnost adaptace na umístění v ústavu v případě nemoci či úmrtí rodiče, uváděno 2x), chybějící odlehčovací služba (dovolená, nemoc, hospitalizace pečující osoby), společné ubytování a bydlení lidí s mentálním postižením a jejich rodičů, nedostačující kapacita denního stacionáře, chybějící odlehčovací zařízení pro osoby do 30 let, chybějící odlehčovací služba u lidí s postižením, místo na společné dožití pečující a postižené osoby,
- **Nedostatečná kapacita pobytových zařízení:** chráněné bydlení, umístění částečně mobilního nevidomého syna (matka péči nezvládá), celodenní péče o matku s demencí, problémy související s ukončením činnosti denního stacionáře, chybějící zařízení zajišťující celodenní péči o postiženou osobu, chybějící zařízení pro lidi s mentálním postižením a kombinovanými vadami, nedostatek volné kapacity v Domově pro zdravotně postižené seniory,
- **Osobní služby související s péčí o handicapovanou osobu:** nutnost osobního asistenta v nepřítomnosti rodičů v zaměstnání, nutnost přítomnosti trvalého dohledu dospělé osoby s odpovídajícím vzděláním (zdravotní, speciální pedagog), chybějící asistence pro zrakově postiženou osobu,

- **Bezbariérovost a pomůcky pro osoby s fyzickým postižením:** chybějící bezbariérové vstupy, bezbariérovost některých veřejných budov, zajištění bezbariérového bydlení, zajištění pomůcek (vozik, sedačka do vany),
- **Chybějící poradenské a obdobné služby:** pomoc při získání průkazu ZTP a příspěvků na péči, nedostatek kontaktů pro zajištění potřeb postižené osoby, získání prvotní informace o možnostech získání dávek (ucelený materiál), chybějící lékařská péče,
- **Ostatní problémy:** nedostatek sebedůvěry, pocit méněcennosti, nezaměstnanost invalidních důchodců, problém postarat se s ohledem na vlastní postižení o děti, systémově závadná administrativa, vysoká cena služeb (stacionář), potřeba kratšího pracovního úvazku a přívětivého pracovního prostředí, zajištění životní náplně po ukončení školní docházky, pokračování ve vzdělávání a využití dosaženého vzdělání, odkázanost dětí na rodiče po dovršení určitého věku a vázanost rodičů na pobyt doma s postiženým dítětem.

5.2 Využívané a chybějící sociální a související služby (Osoby se zdravotním postižením)

Do ankety bylo zapojeno celkem 65 respondentů, kteří jsou vázáni na užívání sociálních a souvisejících služeb u 11 různých poskytovatelů na území ORP Chomutov. Jádrem vzorku respondentů jsou klienti organizace Sociálních služeb Chomutov. Dále jsou čteněji zastoupeni uživatelé služeb poskytovaných Asociací pro HANDICAP a spolkem Masopust.

Tabulka 43: Poskytovatelé sociálních a souvisejících služeb u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“

Název poskytovatele	Adresa provozovny	Místní působnost	Dotazovaní klienti
Magistrát města Chomutova, Odbor sociálních věcí (Oddělení terénní sociální práce)	Zborovská 4602, 430 01 Chomutov	ORP Chomutov	2
Městský úřad Jirkov, Odbor sociálních věcí a školství	nám. Dr. Edvarda Beneše 1, 431 11 Jirkov	Jirkov	5
Sociální služby Chomutov, příspěvková organizace	Písečná 5176, 430 04 Chomutov Písečná 5030, 430 04 Chomutov	ORP Chomutov	17
Úřad práce České republiky, kontaktní pracoviště krajské pobočky v Ústí n. L. – Chomutov	Husovo náměstí 38, 430 03 Chomutov	ORP Chomutov	1
Městský ústav sociálních služeb Jirkov, příspěvková organizace	U Dubu 1562, 431 11 Jirkov	Jirkov	2
Důstojný život – centrum pro zdravotně postižené, o.p.s.	Nábřeží 1745, 41 11 Jirkov	ORP Chomutov	3
Centrum pomoci pro zdravotně postižené a seniory o.p.s.	Kochova 1185, 430 12 Chomutov	Chomutov	8
Masopust z.s.	náměstí Dr. Beneše 1919/23, 430 01 Chomutov	ORP Chomutov	10
Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých České republiky, zapsaný spolek, Oblastní odbočka Chomutov	Dřínovská 4606, 430 04 Chomutov	ORP Chomutov	5
SPMP ČR pobočný spolek Asociace Pro HANDICAP	Husova 2616/62, 430 03 Chomutov	ORP Chomutov	10
Fokus Labe, z.ú.	Na Příkopech 156, 430 01 Chomutov	ORP Chomutov	2

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Bližší informace o poskytovatelích a nabídce poskytovaných sociálních a souvisejících služeb jsou uvedeny v dokumentu „Analýza poskytovatelů“, který je součástí širšího kontextu „Komunitního plánu“.

5.2.1 Využívané sociální a související služby cílovou skupinou „Osoby se zdravotním postižením“

Odlíšné potřeby jednotlivých zástupců cílové skupiny jsou patrné též z přehledu využívaných sociálních a souvisejících služeb. Nejvíce respondentů využívá komplexní služby pobytových zařízení pro osoby se zdravotním postižením. Jedná se o specializované domy zaměřené na péči o zdravotně postižené osoby, které poskytují vedle ubytování též zdravotní, lékařskou a ošetrovatelskou péči, stravu, úklid, osobní péči i fakultativní volnočasové a společenské aktivity. Do této kategorie jsou zařazeni též klienti denních stacionářů pro osoby se zdravotním postižením.

Určitý podíl mají, stejně jako u ostatních cílových skupin, poradenské služby a obdobné sociální práce se zaměřením na specifické potřeby zdravotně handicapovaných. Určitou odlišností je silné zastoupení osobních služeb, které zahrnují pomoc s nákupy, doprovody na úřady či k lékaři, úklid, pochůzky, praní prádla nebo pomoc se stravováním. Klient v těchto případech vybírá služby, se kterými potřebuje pomoci a je v dané souvislosti nesoběstačný.

Tabulka 44: Využívané sociální a související služby u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“

Typ využívané sociální a související služby	Četnost odpovědi
Odborné sociální poradenství a sociální práce	12
Osobní asistence a obdobné služby	10
Služby pobytových zařízení	13
Ostatní služby	19

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Mezi balíkem ostatních služeb dominují aktivizační služby pro zrakově postižené. Dále se jednotlivě vyskytují využití půjčovny kompenzačních pomůcek, poskytování příspěvku na mobilitu, pracovní rehabilitace, činnosti ve tvořivé dílně, arteterapie, případně krizová intervence.

Většina uživatelů sociálních a souvisejících služeb pro osoby se zdravotním postižením nevyužívá služeb dalších poskytovatelů. Necelá čtvrtina respondentů, která využívá též služeb jiných poskytovatelů, vyhledává specifické aktivity dle svých potřeb (není možné zobecňovat jakékoliv vazby). Jmenována je tak například spolupráce s městským úřadem při zajišťování místa v ubytovně, poskytování příspěvku na péči u úřadu práce, využívání odlehčovací služby, osobní asistence, dluhové, profesní a další poradenství, poskytování stravování, speciální služby pro zrakově postižené a terénní sociální práce.

Tabulka 45: Využívání sociálních a souvisejících služeb u dalších poskytovatelů cílovou skupinou (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“

Využívání dalších sociálních a souvisejících služeb	Četnost odpovědi
Ano, jsem uživatelem služeb u dalších poskytovatelů	15
Ne, další služby nevyužívám	31
Neuvedeno	19

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

5.2.2 Chybějící sociální a související služby pro cílovou skupinu „Osoby se zdravotním postižením“

Menší část cílové skupiny identifikovala několik služeb, které by ráda využívala, nicméně nenachází na území ORP Chomutov vhodného poskytovatele. Zcela dominantní je v této souvislosti uvádění nedostatečné kapacity či praktické neexistence pobytových, případně odlehčovacích zařízení různého typu, které by ulehčily situaci pečujícím rodinám. Spektrum odpovědí je i uvnitř této kategorie poměrně široké, proto ve formě dílčích podnětů pro následující využití uvádíme ve formě uváděných inspirativních námětů:

- **Zajištění bydlení a dlouhodobé péče o osoby se zdravotním postižením:** získání bezbariérového bytu (ani byty v domově pro seniory vozíčkářům nevyhovují), získání bydlení pro zdravotně postiženou osobu, nemožnost umístění těžce zdravotně postižené osoby, problematické umístění osoby s diagnózou Alzheimerovy choroby, starost o budoucnost zdravotně handicapovaného dítěte – možnost společného ubytování s rodiči, umístění postiženého dítěte v sociálním zařízení bez velké psychické újmy (věk rodičů), chráněné bydlení pro matku a dítě, pomoc pečující osobě v případě nemoci či dovolené, odlehčovací zařízení pro pečující rodinu, dočasná péče,
- **Další služby:** finanční poradenství, neobdržení příspěvku na péči, chybějící psychologická pomoc.

Tabulka 46: Chybějící sociální a související služby pro cílovou skupinu (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“

Chybějící sociální a související služby	Četnost odpovědi
Pociťovaná potřeba rozšíření či doplnění sítě služeb	13
Žádná sociální služba neschází	14
Bez odpovědi	38

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

5.3 Informovanost cílové skupiny „Osoby se zdravotním postižením“ o sociálních a souvisejících službách

Obdobně jako u ostatních cílových skupin, též „Osoby se zdravotním postižením“ čerpají informace o poskytovaných sociálních a souvisejících službách nejčastěji u svých poskytovatelů těchto služeb. I zde je v mnoha případech uváděna komunikace s konkrétním pracovníkem – důležitost osobního kontaktu a vzájemné důvěry mezi klientem a zaměstnancem poskytovatele. Poměrně významné je též získávání informací z webových prezentací jednotlivých poskytovatelů. Na osobní úrovni jsou důležité informace o sociálních službách předávány též neformálně na úrovni rodiny, případně mezi rodiči a přáteli stejně postižených dětí.

Tabulka 47: Využívané informační kanály o poskytovaných službách cílovou skupinou (respondenty ankety) „Osoby se zdravotním postižením“

Preferovaný informační kanál	Četnost odpovědi
Poskytovatelé sociálních a souvisejících služeb	38
Webové prezentace, sociální sítě	15
Rodinní příslušníci, přátelé	9
Jiné informační kanály	9
Neuvedeno	15

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Mezi dalšími informačními kanály byly jmenovány obvyklé možnosti prezentace sociálních služeb – noviny, televizní vysílání a letáčky. Důležitou roli také zde hrají lékaři, kteří svým pacientům v řadě případů předávají nezbytné informace pro vyhledávání další pomoci.

Většina respondentů je s nastaveným způsobem prezentace možností sociálních služeb spokojená. U negativních odpovědí se konkrétní nedostatky vyskytují jen zřídka. Uváděna je například nedostatečná informovanost lékařů, zájem o přímé informování prostřednictvím e-mailu a návrh na zlepšení přímé komunikace s rodiči handicapovaných dětí.

5.4 Návrh na zlepšení situace cílové skupiny „Osoby se zdravotním postižením“

Stejně jako na konci ostatních oddílů věnovaných specifickým cílovým skupinám, i v případě „Osoby se zdravotním postižením“ je na závěr dílčí analýzy uvedeno stručné shrnutí zjištěných dat a jejich interpretace do podoby návrhů na zlepšení situace cílové skupiny.

Jako vstupní část do problematiky je zvolen bodový přehled návrhů na zlepšení situace ze strany respondentů dotazníkového šetření, kteří měli možnost vyjádření na libovolné téma týkající se řešené problematiky. Několik dotazovaných prezentovalo následující názory a požadavky:

- zlepšení přístupu ke specializovaným lékařům, nedostatek lékařů (zubař, psychiatr, diabetolog),
- zařízení bytu pro pečující rodinu a zdravotně postiženou osobu,
- větší finanční podpora organizacím nabízejícím komplexní služby pro zdravotně postižené osoby,
- zřízení služby pro dočasné umístění osoby se zdravotním postižením v době indispozice pečující osoby,
- zvýšení kapacity odlehčovacích zařízení,
- zřízení zařízení, kde by mohli pečující rodiče dožít spolu se zdravotně postiženými dětmi,
- zvýšení úrovně informovanosti o možnostech využití sociálních služeb,
- podpora a rozšíření nabídky práce pro lidi s fyzickým nebo duševním onemocněním,
- podpora při řešení životních situací (získání průkazu ZTP, příspěvků na péči apod.),
- propojení služeb domova pro seniory a domova pro osoby se zdravotním postižením,
- chybějící asistence pro osoby se zrakovým postižením,
- zajištění bezbariérových přístupů do veřejných a dalších využívaných budov,
- nedostatek lékařů,
- zajištění přepravy osob s pohybovými obtížemi.

Dále jsou pro tuto kapitolu relevantní další závěry prezentované výše (uvádíme stručný přehled nejdůležitějších):

- Většina zástupců cílové skupiny má zajištěno stabilní bydlení ve vlastní nemovitosti, případně prostřednictvím nájmu. Problémy s dluhy a exekucemi se vyskytují jen u zlomku respondentů, přesto je vhodné disponovat s ohledem na okruh ohrožených osob dostatečnou kapacitou poradenských služeb (finance, dluhy, zaměstnanost).
- Problémy vnímané cílovou skupinou jsou poměrně pestré. Nejčastěji schází odpovídající institucionální podpora rodinám pečujícím o postižené osoby (odlehčovací služba, pobytová zařízení, společné bydlení pečujících osob s postiženým dítětem apod.). Tyto služby jsou opakovaně jmenovány též mezi chybějícími službami.

- Aktuálně využívané služby spadají především do oblasti pobytových a odlehčovacích služeb, osobní asistence a odborného poradenství.
- Ve vztahu k informovanosti cílové skupiny je nejefektivnějším kanálem osobní kontakt se zaměstnanci poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb.

6 Vyhodnocení ankety mezi občany okolních obcí

Pro ověření výstupů ankety mezi klienty poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb bylo provedeno též analogické šetření mezi občany okolních obcí (obce na území ORP Chomutov mimo měst Chomutova a Jirkova). Podmínkou zde nebylo užívání sociálních či souvisejících služeb. Průzkum byl proveden v součinnosti s vedením obecních úřadů jednotlivých obcí. Cílem této separátní ankety bylo vedle ověření výše uvedených výstupů též zjištění základního pohledu ostatních segmentů společnosti na sociální a související služby, jejich dostupnost, pocíťované preference budoucích uživatelů apod.

Ankety se zúčastnilo 113 občanů celkem 23 obcí na území ORP Chomutov. Konkrétně se jedná o následující obce: Bílence, Blatno, Boleboř, Březno, Černovice, Droužkovice, Hora sv. Šebestiána, Hrušovany, Kalek, Křimov, Málkov, Místo, Nezabylice, Otvice, Pesvice, Spořice, Strupčice, Údlice, Vrskaň, Všehrady, Všestudy, Výsluní, Vysoká Pec.

6.1 Životní úroveň dotázaných uživatelů (Obyvatelé ostatních obcí)

S ohledem na typický způsob bydlení v menších obcích zcela převažuje ubytování respondentů ve vlastním rodinném domě, případně ve vlastním bytě. Nájemní bydlení (vč. bydlení v městských bytech) je zastoupeno okrajově. Ve dvou případech jsou dotázaní klienti domova pro seniory a obyvateli chráněného bytu. Menší domácnosti (1 – 2 členové) jsou ve využitém vzorku zastoupeny přibližně z jedné poloviny. Prakticky se nevyskytují rodiny s jediným dospělým a nezaopatřenými dětmi (rodiny samoživitelů).

Sociální dávky pobírá pouze 13 % respondentů. Omezený je prozatím (v porovnání s některými cílovými skupinami čerpajícími sociální a obdobné služby) dopad exekucí a nesplacených dluhů na cílovou skupinu. Exekuční výměr dopadá na necelou desetinu respondentů, nesplacené dluhy eviduje 18,5 % dotázaných občanů. Lze tedy uvést, že přibližně pětina obyvatel ostatních obcí je rovněž dluhy či exekucemi přímo ohrožena, což může být vnímáno jako podnět pro zintenzivnění aktivit poskytovatelů příslušně zaměřených poradenských služeb (finanční, dluhové, kariérní poradenství apod.).

6.2 Využívané a chybějící sociální a související služby (Obyvatelé ostatních obcí)

Mezi respondenty je jen zlomek (17 %) stávajících uživatelů sociálních a souvisejících služeb. Tito občané využívají zejména různých typů sociálního poradenství (dluhové poradenství, sociální poradna, kariérní poradenství, sociální rehabilitace, pomoc při exekucích) a terénních služeb. Někteří respondenti jsou také uživateli osobních asistenčních služeb (hygiena, doprovody k lékaři, úklid, dovoz obědů).

U téměř tří čtvrtin respondentů nebyl uveden žádný relevantní problém související se sociální oblastí. Ostatní dotázaní však nabízejí řadu velmi zajímavých podnětů, které dávají lepší kontext pro pochopení potřeb obyvatel na celém území ORP Chomutov. Na rozdíl od ostatních cílových skupin občané okolních obcí ani v jednom případě nespátřují problémy v zajištění bytových potřeb, rovněž zdravotní problémy jsou zmiňovány okrajově. Nepříliš zásadní se z celkového hlediska jeví v současnosti problémy finanční či obtíže způsobené nezaměstnaností.

Velmi důležité jsou ovšem další vnímané problémy, které je možné považovat pro území ostatních menších obcí za pravidelně se opakující a oproti ostatním cílovým skupinám této „Analýzy uživatelů“ za intenzivnější nebo zcela specifické. Z odpovědí je patrná větší soudržnost rodin na venkově a citelná starost pečujících dětí o staré rodiče. Zmiňované problémy konkrétních občanů shrnuje následující dále nekomentovaný přehled:

- **Problém související s péčí o seniory:** chybí dostupný bytový dům pro důchodce s bezbariérovými byty či domov pro seniory (uváděno 5x), možnost objednávání a rozvozu obědů, poskytování specifických osobních služeb pro nemohoucí seniory (odklizení sněhu, dojezd pro léky, nákup, pomoc s topením – naložení uhlí), zajišťování nákupů pro seniory, obecně pomoc při péči o seniory, pomoc v péči o osobu s Alzheimerovou chorobou,
- **Specifické problémy pro venkovské oblasti:** absence obvodního lékaře v obci (uvedeno 2x), bariéry pro pohyb na vozíku po obci (uvedeno 2x), zrušení prodejny spotřebního zboží, absence dostupného chráněného bydlení v obci, obtížná doprava k lékaři, absence sociálního pracovníka v obci,
- **Ostatní jmenované problémy:** školní prospěch dětí, zajištění dávek pro postižené dítě, domácí násilí.

Tabulka 48: Vnímané problémy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Obyvatelé ostatních obcí“

Typ vnímaného problému	Četnost odpovědi
Finanční problémy a nezaměstnanost	13
Zdravotní potíže	3
Jiné problémy	21
Neuvedeno, žádné problémy	74

Zdroj: Vlastní dotazníkové šetření, 2018

Na řešení osobních problémů v sociální oblasti se nad rámec hlavního poskytovatele sociálních a souvisejících služeb jiné subjekty podílejí jen okrajově (4 % respondentů využívají služeb více než jednoho poskytovatele). V souladu s výše uvedeným výčtem problémů občanů ostatních obcí je též vyhodnocení obtíží, které chce cílová skupina řešit, avšak neví (či nemá), kde získat pomoc. Vedle uváděných služeb pro seniory jsou dále zmiňovány nedostatky v síti lékařské péče (psycholog, zubař).

6.3 Informovanost cílové skupiny „Obyvatelé ostatních obcí“ o sociálních a souvisejících službách

Informace o sociálních službách dokáže cílová skupina poměrně masivně hledat na internetu. K otázce se vyjádřilo s identifikací některého informačního kanálu celkem 44 osob, přičemž plná polovina jmenovala webové stránky poskytovatelů nebo sociální sítě. Oproti ostatním cílovým skupinám se jedná o nadprůměrnou hodnotu. Dále je v této souvislosti zřejmý intenzivnější komunitní život v menších obcích; řada občanů získává potřebné informace na obecních úřadech či přímo od starosty. Ve dvou případech byla uvedena nespokojenost se způsobem informování o možnostech využití sociálních služeb (potřeba individuálnější komunikace).

6.4 Návrh na zlepšení situace cílové skupiny „Obyvatelé ostatních obcí“

Ve stručném souhrnu pro dodatečně včleněnou cílovou skupinu „Analýzy uživatelů“ pouze uvádíme, že pro obyvatele menších a vzdálenějších obcí se jako nejpalčivější problém v sociální oblasti jeví péče o místní seniory (typicky starost ze strany pečujících dětí). Byla zjištěna vysoká poptávka po pobytových i osobních službách. Jako problematická je též vnímána dostupnost některých služeb pouze ve velkých městech (obvykle v Chomutově a Jirkově) a související problémová fyzická dostupnost pro seniory s pohybovými omezeními (návazně podnět na zajištění cenově zvýhodněné osobní dopravy pro seniory).

7 Shrnutí

Dokument „Analýza uživatelů“ shrnuje základní charakteristiky a definice potřeb čtyř hlavních souhrnných cílových skupin „Komunitního plánu“. Konkrétně se jedná o: Osoby v krizových situacích; Rodiny, děti a mládež; Seniors a Osoby se zdravotním postižením. Hlavním zdrojem informací o cílových skupinách je provedené sociologické šetření mezi 300 zástupci cílových služeb z území ORP Chomutov. Respondenti jsou ve všech případech uživateli sociálních služeb.

Podpůrně bylo provedeno dotazníkové šetření též u dalších občanů a obyvatel řešeného území. Význam těchto doplňujících anket spočívá zejména v rozšíření celkového pohledu na potřeby stávajících i budoucích uživatelů sociálních služeb. Osloveni takto byli občané menších obcí na území ORP Chomutov (celkem 113 respondentů) a žáci druhého stupně základních škol (705 respondentů).

V rámci vyhodnocení ankety byly standardně u každé cílové skupiny zjišťovány a následně analyticky vyhodnoceny základní tematické okruhy definující osobní situaci jednotlivých cílových skupin a návazně jejich potřeby z hlediska sociálních a souvisejících služeb. K dispozici jsou informace o životní úrovni zástupců cílových skupin, rozbor využívaných a poptávaných/nedostatkových sociálních a souvisejících služeb a přehled a vyhodnocení efektivity využívaných informačních kanálů pro prezentaci sociálních služeb.

Do oddílu věnovaného cílové skupině „Rodina, děti a mládež“ je včleněna specifická kapitola zaměřená na drogovou problematiku, další závislosti a související sociálně patologické jevy. Základním podkladem pro zpracování této kapitoly je výše zmiňovaný dotazníkový průzkum mezi žáky druhého stupně základních škol.

Obdobně je do „Analýzy uživatelů“ nad rámec předepsané struktury vložen oddíl věnovaný občanům ostatních obcí. Ve vyhodnocení separátního dotazníkového šetření v menších obcích na území ORP Chomutov se objevují zajímavé podněty pro rozvoj sítě sociálních a souvisejících služeb.

Závěrečnou kapitolu každého oddílu věnovaného jednotlivým souhrnným cílovým skupinám je **návrh na zlepšení situace zástupců cílové skupiny**. V těchto klíčových částech analýzy jsou **definovány a shrnuty nejdůležitější poznatky a požadavky cílové skupiny**, případně zopakovány nejdůležitější charakteristické rysy či odchylky patrné z porovnání jednotlivých cílových skupin. Zároveň jsou zde vymezeny reakce realizačního týmu zpracovatelů a dalších zapojených aktérů tvorby „Komunitního plánu“ ke zjištěným vstupním datům.

Celkově je tedy možné dokument „Analýza uživatelů“ považovat za důležitý podkladový analytický materiál, který bude následně využit pro zpracování strategických částí „Komunitního plánu“. Kolektiv autorů této analýzy věří, že zjištěné informace pomohou zefektivnit činnost sítě poskytovatelů sociálních a souvisejících služeb tak, aby byla maximalizována jejich využitelnost napříč cílovými skupinami.

Závěrem autoři dokumentu děkují za vstřícnou podporu ze strany zadavatele dokumentu, všech zapojených poskytovatelů sociálních služeb i jednotlivých respondentů provedené ankety.

8 SEZNAM TABULEK, GRAFŮ, OBRÁZKŮ

Tabulka 1: Věková struktura cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“	8
Tabulka 2: Počet osob v domácnosti u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“	9
Tabulka 3: Pobírání sociálních dávek u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“	9
Tabulka 4: Exekuce u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“	10
Tabulka 5: Dluhy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“	10
Tabulka 6: Vnímané problémy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“	11
Tabulka 7: Poskytovatelé sociálních a souvisejících služeb u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“	12
Tabulka 8: Využívané sociální a související služby u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“	12
Tabulka 9: Využívání sociálních a souvisejících služeb u dalších poskytovatelů cílovou skupinou (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“	13
Tabulka 10: Chybějící sociální a související služby pro cílovou skupinu (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“	13
Tabulka 11: Využívané informační kanály o poskytovaných službách cílovou skupinou (respondenty ankety) „Osoby v krizových situacích“	14
Tabulka 12: Věková struktura cílové skupiny (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“	17
Tabulka 13: Počet osob v domácnosti u cílové skupiny (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“	18
Tabulka 14: Pobírání sociálních dávek u cílové skupiny (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“	18
Tabulka 15: Exekuce u cílové skupiny (respondentů ankety) „Rodina, děti, mládež“	19
Tabulka 16: Dluhy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“	19
Tabulka 17: Vnímané problémy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“	19
Tabulka 18: Poskytovatelé sociálních a souvisejících služeb u cílové skupiny (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“	20
Tabulka 19: Využívané sociální a související služby u cílové skupiny (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“	21
Tabulka 20: Využívání sociálních a souvisejících služeb u dalších poskytovatelů cílovou skupinou (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“	21
Tabulka 21: Chybějící sociální a související služby pro cílovou skupinu (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“	22
Tabulka 22: Využívané informační kanály o poskytovaných službách cílovou skupinou (respondenty ankety) „Rodina, děti a mládež“	22
Tabulka 23: Počet odevzdaných dotazníků z jednotlivých škol.....	24
Tabulka 24: Věková struktura cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“	32

Tabulka 25: Způsob zajištění bytových potřeb u cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“	32
Tabulka 26: Počet osob v domácnosti u cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“	33
Tabulka 27: Pobírání sociálních dávek u cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“	33
Tabulka 28: Exekuce u cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“	33
Tabulka 29: Dluhy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“	33
Tabulka 30: Vnímané problémy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“	34
Tabulka 31: Poskytovatelé sociálních a souvisejících služeb u cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“	34
Tabulka 32: Využívané sociální a související služby u cílové skupiny (respondentů ankety) „Senioři“ .	35
Tabulka 33: Využívání sociálních a souvisejících služeb u dalších poskytovatelů cílovou skupinou (respondentů ankety) „Senioři“	35
Tabulka 34: Chybějící sociální a související služby pro cílovou skupinu (respondentů ankety) „Senioři“	35
Tabulka 35: Využívané informační kanály o poskytovaných službách cílovou skupinou (respondenty ankety) „Senioři“	36
Tabulka 36: Věková struktura cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“	38
Tabulka 37: Způsob zajištění bytových potřeb u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“	38
Tabulka 38: Počet osob v domácnosti u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“	39
Tabulka 39: Pobírání sociálních dávek u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“	39
Tabulka 40: Exekuce u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“	39
Tabulka 41: Dluhy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“	40
Tabulka 42: Vnímané problémy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“	40
Tabulka 43: Poskytovatelé sociálních a souvisejících služeb u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“	41
Tabulka 44: Využívané sociální a související služby u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“	42
Tabulka 45: Využívání sociálních a souvisejících služeb u dalších poskytovatelů cílovou skupinou (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“	42
Tabulka 46: Chybějící sociální a související služby pro cílovou skupinu (respondentů ankety) „Osoby se zdravotním postižením“	43
Tabulka 47: Využívané informační kanály o poskytovaných službách cílovou skupinou (respondenty ankety) „Osoby se zdravotním postižením“	43
Tabulka 48: Vnímané problémy u cílové skupiny (respondentů ankety) „Obyvatelé ostatních obcí“ .	47

Graf 1: Způsob zajištění bytových potřeb u cílové skupiny (respondentů ankety) „Osoby v krizových situacích“	9
Graf 2: Způsob zajištění bytových potřeb u cílové skupiny (respondentů ankety) „Rodina, děti a mládež“	17
Graf 3: Počet odpovědí na jednotlivé otázky (vazba na rizikové jevy)	25
Graf 4: Kde ubližování probíhalo (oběti - žáci základních škol)?	26
Graf 5: Kde ubližování probíhalo (svědci – žáci základních škol)?.....	27
Graf 6: Kolik let ti bylo, když jsi poprvé udělal/a následující (první zkušenosti s alkoholem)?	28
Graf 7: V kolika letech jsi vyzkoušel (první zkušenosti s cigaretami)?.....	29
Graf 8: V kolika letech jsi vyzkoušel (první zkušenosti s dalšími aspekty závislosti)?.....	29
Graf 9: Vědí tvoji rodiče, že... ..	30
Graf 10: Když bys měl nějaký problém, se kterým si nebudeš vědět rady, na koho se obrátíš?	30

9 SEZNAM ZKRATEK

FOD – Fond ohrožených dětí

ORP – obec s rozšířenou působností

10 SEZNAM ZDROJŮ

Dotazníkové šetření mezi uživateli sociálních služeb

Dotazníkové šetření mezi obyvateli obcí v ORP Chomutov

Dotazníkové šetření mezi žáky základních škol v ORP Chomutov

Zápisy z pracovních skupin všech čtyř cílových skupin – jednání se zástupci poskytovatelů